

**Hallituksen esitys Eduskunnalle sairauspäivärahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslaskia muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärahalla korvataan vain menetettyä ansiota. Tämä merkitsisi luopumista sairausvakuutuksen päivärahalla vähimmäismäärästä. Päiväraha laskettaisiin kuten tähänkin asti verotuksessa todetusta työtulosta, tai vakuutetun hakemuksesta arvioimalla hänen työtulonsa verotuksesta poiketen laissa mainituin edellytyksin. Jos ei verotuksessa todettua työtuloa ole tai jos työtuloa ei voida vakuutetun hakemuksesta arvioida, ei päivärahaa makseta. Työttömällä kuitenkin säilyisi eräissä tapauksissa oikeus saada sairauspäiväraha tai kuntoutusraha työttömyysturvan tason perusteella määräytyvänä. Opintotukilain mukainen opintoraha tai aikuisopintoraha estäisi oikeuden sairausvakuutuksen päivärahaan. Myöskään asevelvollisella tai siviilipalvelusmiehellä ei olisi palvelusajalta oikeutta sairausvakuutuksen päivärahaan. Päivärahan saaminen edellyttää, että henkilöllä on työtuloja vuodessa 5 000 markkaa. Päivärahan vähimmäismäärän poistaminen tai työtulon alarajan säätäminen ei koske äitiys-, isyys tai vanhempainrahaa, joka vastaa määrältään vähintään lasten kotihoidon tuen perusosaa sellaisena kuin se on ehdotettu muutettavaksi vuoden 1996 alusta. Lisäksi päivärahalla laskukaavaan sisältyviä tulorajoja ja prosenttiosuuksia ehdotetaan kohdennettavaksi uudelleen siten, että enintään 130 000 markan työtulosta päiväraha on 70 prosenttia ja tätä korkeammasta, mutta enintään 200 000 markan suuruudesta työtulosta otetaan 130 000 markkaa ylittävältä osalta huomioon 40 prosenttia ja yli 200 000 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia.

Vastaavaa menettelyä saamatta jääneiden ansiotulojen korvaamisesta ehdotetaan noudatettavaksi myös kuntoutusrahan määräytymisessä. Kuntoutusrahan vähimmäismäärää koskevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi. Ammatillisessa koulutuksessa olevalle vammaiselle maksettaisiin kuntoutusrahaa, joka määräytyy opintorahan tason perusteella. Kuntoutuksen odotusajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta maksettavaa kuntoutusrahaa alennettaisiin 20 prosentilla. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisesta kuntoutuksesta poistetaan mahdollisuus elinkeinotukena myönnettävään korottomaan lainaan. Yli 16 vuotiaiden vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevaan säännökseen ehdotetaan säädettäväksi valtuutus päättää asetuksella vuotuisen kuntoutuksen enimmäismäärästä. Lisäksi kuntoutuksesta aiheutuvien matkakustannusten korvaamiselle ehdotetaan säädettäväksi vastaavat omavastuuosuudet kuin sairausvakuutuslain korvaamalla matkakustannuksilla on.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa, jonka mukaan niissä päivärahaperusteisissa etuuksissa, jotka lasketaan henkilön palkan perusteella, otetaan vuoden 1996 osalta huomioon työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun 4,5 prosentin ansiotasoa alentava vaikutus.

Lainmuutokset, jotka liittyvät valtion talousarvioesitykseen vuodelle 1996, ovat tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1996 alusta.

## 1. Johdanto

Hallitusohjelman mukaan sosiaali- ja terveyspalvelut, ansiosidonnainen sosiaaliturva ja vähimmäisturva muodostavat hyvinvointiyhteiskunnan ytimen. Niiden turvaamiseksi sosiaali- ja terveysturvassa tarvitaan merkittäviä rakenteellisia muutoksia ja menojen karsintaa. Sosiaalietuuksien, asiakasmaksujen, ansiotulojen kasvun ja verotuksen on muodostettava kokonaisuus, joka kannustaa työn tekemiseen, opiskeluun sekä estää niin kutsuttujen kannustinloukkujen syntymisen. Tukijärjestelmiä on kehitettävä niin, että työn tekeminen parantaa aina taloudellista tilannetta. Samalla vähimmäisturvan etuusjärjestelmää on selkeytettävä. Tämä hallituksen esitys pyrkii osaltaan toteuttamaan näitä tavoitteita.

Hallituksen tarkoituksena on työnteon kannattavuuden tukeminen erilaisia sosiaalietuuksia määrittäessä. Kansaneläkelaitoksen maksamien päivärahatyypisten etuuksien tarkoituksena on kompensoida lyhytaikaisesta sairastumisesta aiheutuvia ansionmenetyksiä. Hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen mukaan päivärahatyypisiä etuuksia maksettaisiin korvausperiaatteen mukaan silloin, kun vakuutetulle on aiheutunut todellista ansionmenetystä. Tämä merkitsisi luopumista vähimmäispäivärahajärjestelmästä. Poikkeuksena olisivat äitiys-, isyys- ja vanhempainraha, jotka on perheen taloudessa tapahtuvien tarpeettomien muutosten ehkäisemiseksi katsottu aiheelliseksi sitoa lasten kotihoidon tuen perusosan määrään. Menettely noudattaa paremmin myös vakuutusperiaatetta, sillä työtuloista on maksettu sosiaaliturvamaksut. Kytkemällä sairausvakuutuspäiväraha verotuksessa todettuun työtuloon myös varmistetaan se, että ihmiset asianmukaisesti ilmoittavat työtulonsa verotukseen.

Opiskelijoiden toimeentuloturva on lähtökohtaisesti järjestetty opintotukijärjestelmän kautta. Varusmiesten toimeentulosta sairaanhoito mukaan lukien vastaa varusmiespalveluajalta valtio. Palvelusaikana sattuneita tapaturmia ja ilmenneitä sairauksia koskee sotilastapaturmalaki, joka korvaa palveluksen aiheuttamaa työkyvyn alenemaa varusmiehen siirtyessä palveluksesta siviiliin. Kotiäidit ovat tietoisesti valinneet elämäntilanteensa jäädessään työmarkkinoiden ulkopuolelle. Hoivatyötä kotona tekevien omais- ja perhehoitajien toimeentuloturva on järjestet-

ty erillisellä omais- ja perhehoitajalainsäädännöllä. Lyhytaikaisesta sairaudesta ei välttämättä aiheudu toimeentulon menetystä, jos sairaanhoitopalvelut ja niistä perittävät kustannukset on asianmukaisesti mitoitettu. Järjestelmän kannalta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että henkilön asema suhteessa hänen aikaisempaan tilanteeseensa paranee sairastumisen johdosta.

Sosiaaliturvan rahoittamismahdollisuuksien turvaamiseksi tarkoituksena on edelleen noudattaa periaatetta, jonka mukaan eri etuudet mahdollisimman tarkoin yhteensovitetaan ja varmistetaan, ettei päällekkäisiä etuuksien maksamisia synny.

Esitys on osa kokonaisuutta, jolla kohdennetaan sosiaaliturvan tasoa entistä enemmän todellista ansion- ja tulonmenetystä vastaavasti. Päivärahatyypiset etuudet ovat ensisijaisia työeläkkeeseen nähden. Ensisijaisuuden edellytyksenä on, että päiväraha on oikeassa suhteessa työeläkkeeseen nähden. Sen vuoksi esitykseen sisältyvät myös ehdotukset päivä- ja kuntoutusrahan tason suhteuttamisesta vuoden 1996 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettuun työeläkejärjestelmän uudistukseen sekä tarvittavat muutokset sairauspäivärahan, kuntoutusrahan ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovittamiseksi.

## 2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

### 2.1. Sairausvakuutuslaki

Sairauspäivärahaan on sairausvakuutuslain (364/63) mukaan oikeus Suomessa asuvalla 16 - 64 vuotiaalla vakuutetulla, joka sairauden vuoksi on kykenemätön tekemään tavalista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa. Päivärahaa maksetaan sekä toisen palveluksessa työ- tai virkasuhteessa olevalle että omaa työtään tekeväälle vakuutetulle. Päivärahaa voivat saada myös opiskelijat ja kotiäidit sekä koti-isät. Edellytys on, ettei vakuutettu ilman omaa syytään ole ollut vailla omaa tai toisen työtä.

Oikeus sairauspäivärahaan alkaa, kun sairaus on kestänyt sairastumispäivän lisäksi yhdeksän arkipäivää (omavastuu-aika). Päivärahaa maksetaan enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jota seuraavan kuukauden aikana päivärahan suorituspäivien lukumäärä nousisi 300 päivään.

Sairausvakuutuspäivärahan määrä päivää kohden on vähimmäispäiväraha, 63 markkaa, lisättyinä 30 prosentilla vakuutetun ve-

rotuksessa asetuksella säädettävänä kalenterivuonna todettujen työtulojen kolmassadasosasta, siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 37 800 markkaa. Jos työtulot ylittävät 37 800 markkaa, mutta eivät ylitä 113 890 markkaa, päivärahan määrä on 37 800 markkaa ylittävältä osalta 66 prosenttia 37 800 ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 113 890 markkaa, päivärahan määrä 113 890 markkaa ylittävältä osalta on 40 prosenttia 113 890 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 189 810 markkaa, päivärahan määrä on 189 810 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 189 810 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta.

Ellei vakuutetulla ole ollut työtuloja, tai verotus on toimitettu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla arvioimalla sen vuoksi, että veroilmoitusta ei ole annettu, päivärahan määrä päivää kohden on vähimmäispäivärahan suuruinen.

Päiväraha määrätään yleensä työkyvyttömyyden alkamista edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todetusta työtulosta, jota tarkistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen indeksin muutosta vastaavasti. Elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloksesta otetaan päivärahan pohjaksi verottajan puhtaaksi ansiotuloksi katsoma osuus, ei kuitenkaan esimerkiksi osinkotuloa.

Erikseen säädetään siitä, missä tilanteissa päivärahan perusteena olevan työtulon määräämisessä voidaan poiketa verotuksessa todetusta työtulosta. Säännöksessä on otettu huomioon sekä tilanteet, joissa vakuutetun työtulot ovat ennen työkyvyttömyyden alkamista olleet olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot että tilanteet, joissa vakuutetun työtulot ovat työttömyyden, sairauden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet.

Molempien tilanteiden osalta säädetään, että vakuutetun työtulot on hakemuksesta arvioitava asetuksella säädettävällä tavalla. Työtulojen arvioimisesta on säädetty sairausvakuutusasetuksen 10 §:ssä.

Työtulojen arvioimisesta silloin, kun vakuutetun työtulot ovat ennen työkyvyttömyyden alkamista olleet olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot, säädetään sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 1 momentissa. Sen mukaan vakuutetun on esitettävä työtulojaan koskeva selvitys kuudelta työkyvyttömyyttä edeltäneeltä kuukaudesta.

Kirjanpitovelvollinen voi esittää työtulojaan koskevan selvityksen siltä kokonaiselta tilikaudelta tai verovuodelta, jonka aikana työkyvyttömyys on alkanut, tai sitä edeltäneeltä tilikaudelta tai verovuodelta.

Jos vakuutetulla ammatin vaihtumisen tai muun sen kaltaisen syyn vuoksi on ollut työtuloja kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta, voidaan arvioida, mitä on pidettävä kuuden kuukauden tulona. Samoin voidaan tehdä silloin, kun kirjanpitovelvollisen tilikausi on ollut vuotta lyhyempi tai pidempi.

Työtulojen katsotaan olevan olennaisesti suuremmat kuin verotuksessa todetut työtulot, jos kahdella kerrottu kuuden kuukauden tulo on 20 prosenttia suurempi kuin verotuksessa todettu, indeksillä korotettu työtulo. Vakuutetun esittämien työtulojen käyttäminen edellyttää aina, että työtulojen voidaan katsoa olleen jatkuvia. Sairausvakuutuslain 17 §:ssä ja sairausvakuutusasetuksen 10 §:ssä ei ole tarkemmin määriteltä, mitä jatkuvuudella tarkoitetaan. Tuloja on korvauskäytännössä pidetty jatkuvina, kun työsäolo on ollut sen laatuista, että se olisi jatkunut, jos vakuutettu ei olisi sairastunut ja tullut työkyvyttömäksi. Ammatin vaihtumisesta ja jatkuvista työtuloista ei ole silloin kysymys, kun vakuutettu on satunnaisesti tai lyhytaikaisesti työssä. Esimerkkinä on opiskelija, joka on työssä kesän ajan. Ammatin vaihtumisesta ei ole myöskään kysymys silloin, kun työskentelyä työn luonteesta johtuen on vain osan vuotta.

Työtulojen arvioimisesta silloin, kun vakuutetun työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, on säädetty sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 2 momentissa. Säännöksessä annetaan vakuutetulle mahdollisuus esittää tulojaan koskeva selvitys sekä kuudelta kuukaudesta että tätä lyhyemmältä ajalta.

Tulojen ei tarvitse kohdistua työkyvyttömyyttä välittömästi edeltäneeseen aikaan vaan selvitys voidaan esittää työkyvyttömyyden alkamisvuodelta ja sitä edeltäneeltä vuodelta. Työssäoloajan ei tarvitse olla yhtenäistä. Jos työtuloja on kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta, arvioidaan mitä olisi pidettävä kuuden kuukauden tulona. Jos vakuutetulla on työtuloja vähintään viiden kuukauden ajalta, arviointia ei kuitenkaan tehdä, vaan tuloja pidetään sellaisenaan kuuden kuukauden tulona. Sairausvakuutusasetuksen

10 §:ssä ei ole säädetty mitään vähimmäisai-  
kaa, jonka vakuutetun olisi pitänyt olla työs-  
sä. Tulot voidaan siten ottaa huomioon,  
vaikka niitä olisi kuukautta lyhyemmältä  
ajalta.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha vastaa  
määrältään sairausvakuutuspäivärahaa. Äi-  
tiys-, isyys- ja vanhempainrahalle on kuiten-  
kin säädetty lasten kotihoidon tuen perus-  
osan määrään perustuva niin sanottu takuuta-  
so, jonka mukaan raha on vuonna 1995 vä-  
hintään 79,40 markkaa päivältä. Vanhem-  
man työssäoloajalta ei rahaa kuitenkaan suori-  
teta takuutasoin mukaisena, vaan sairausva-  
kuutuslain 16 §:ssä säädetyn vähimmäismää-  
rän mukaisena.

#### *Päivärahasäännöksiin ehdotettavat muutokset*

Vähimmäispäiväraha on tullut erillisenä  
etuutena muutoin työtulojen perusteella mää-  
rättyvään järjestelmään. Sairausvakuutuspäi-  
vähän tarkoituksena on korvata lyhytaikai-  
sesta työkyvyttömyydestä aiheutuvaa työan-  
sion menetystä. Sosiaaliturvasta saadut ko-  
kemukset osoittavat, ettei lyhytaikaisen sai-  
rauden aikana synny olennaista toimeentulon  
menetystä. Työkyvyttömyyden jatkuminen  
pyritään ehkäisemään kuntoutusjärjestelmän  
avulla. Sosiaalipoliittisia perusteita ei ole  
sille, että henkilön tulot nousevat hänen sair-  
astuessaan. Edellä mainitusta syystä päi-  
värahasäännöksiä ehdotetaan muutettaviksi  
siten, että sairausvakuutuksen päivärahassa  
siirryttäisiin järjestelmään, jossa korvataan  
vain menetettyä ansiota. Tämän mukaisesti  
sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa ei  
maksettaisi, jos vakuutetulla ei ole verotuk-  
sessa todettuja työtuloja tai jos työtuloa ei  
voida edellä kerrotulla tavalla arvioida.  
Muutosta ei kuitenkaan ole tarkoitus saattaa  
koskemaan äitiys-, isyys- ja vanhempainra-  
haa. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan ta-  
kuutaso ehdotetaan muutettavaksi vastaa-  
maan lasten kotihoidon tuesta annetun lain  
mukaisen perusosan määrää sellaisena kuin  
se on ehdotettu muutettavaksi vuoden 1996  
alusta.

Yhdenmukaisesti sen periaatteen kanssa,  
että tulottomille vakuutetuille ei päivärahaa  
maksettaisi, ehdotetaan, että työtuloja ei voi-  
taisi käyttää sairauspäivärahän perusteena,  
jos verotus on toimitettu verotuslain 72 §:n  
1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla  
arvioimalla sen vuoksi, ettei veroilmoitusta

ole annettu. Vakuutetulla olisi kuitenkin  
mahdollisuus esittää edellä kerrotulla tavalla  
selvitys työkyvyttömyyttä edeltäneistä työtuo-  
loista sairausvakuutuslain 17 §:n ja sairaus-  
vakuutusasetuksen 10 §:n mukaisesti.

Tarkoituksena on ehdotettuun lainmuutok-  
seen liittyen esittää muutosta sairausvakuu-  
tusasetuksen 10 §:n poikkeuksellisten työtuo-  
lojen esittämissäännökseen jäljempänä esite-  
tyllä tavalla.

Vanhemmilla on oikeus äitiys-, isyys- ja  
vanhempainrahaan riippumatta siitä, mitä  
muuta etuuksia he mahdollisesti saavat. Esi-  
merkiksi työkyvyttömyyseläkkeellä oleva isä  
voi saada vanhempainrahaa tulojen perus-  
teella. Koska tämä ei ole tarkoituksenmu-  
kaista ja on ristiriidassa sen periaatteen  
kanssa, että päivärahalla korvataan ansion-  
menetystä, ehdotetaan sairausvakuutuslakia  
muutettavaksi siten, että äitiys-, isyys- ja  
vanhempainraha maksettaisiin ehdotetun sai-  
rausvakuutuslain 22 §:n 1 momentin vähim-  
mäismäärän mukaisena vakuutetulle, joka  
saa samalta ajalta vanhuuseläkettä, varhen-  
nettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä  
tai täyttää työkyvyttömyyseläkettä kansanelä-  
kelain, työeläkelakien liikennevakuutuslain  
tai tapaturmavakuutuslain perusteella.

Jotta sairauspäiväraha olisi tarkoituksen-  
mukaisessa suhteessa työeläketurvaan, sairau-  
späivärahän laskukaavaa ehdotetaan muu-  
tettavaksi siten, että päivärahän taso alenee  
kaikissa tuloluokissa. Jotta hyvin pieniä päi-  
värahoja ei tulisi maksettaviksi, ehdotetaan  
päivärahän perusteena käytettävälle työtuloil-  
le säädetäväksi 5 000 markan vähimmäis-  
määrä. Toisaalta vähimmäistuloraja on valit-  
tu sitä silmälläpitäen, että lyhyet työskente-  
lyjaksot mahdollistavat ansiosidonnaisen  
turvan piiriin pääsemisen.

Vakuutetun, jolla ei olisi lainkaan työtulo-  
ja tai jonka tulot jäisivät alle 5 000 markan  
tulorajan, päivärahän määrä olisi 0 markkaa.  
Päivät, joilta vakuutettu olisi oikeutettu  
0 markan päivärahaan, luettaisiin sairausva-  
kuutuslain 19 §:n 7 momentin mukaan päi-  
vähän enimmäissuoritusajaksi.

Asevelvolliselle ja siviilipalvelusmiehelle  
maksetaan päivärahaa vähimmäismääräisenä  
siltä ajalta, jonka hän on toipumislomalla.  
Muulta ajalta asevelvollisella ja siviilipalve-  
lusmiehellä ei ole oikeutta päivärahaan. Ase-  
velvolliselle tai siviilipalvelusmiehelle toipu-  
misloman ajalta maksettavan vähimmäis-  
määräisen päivärahän tarkoituksena oli kor-  
vata ruoka- ja muita elantokustannuksia sinä

aikana, jona hän on kotona toipumislomalla. Koska sairausvakuutuksen päivärahaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärähällä korvataan vain ansionmenetystä, ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että asevelvollisella ja siviilipalvelusmiehellä ei olisi oikeutta sairausvakuutuspäivärahaan myöskään toipumisloman ajalta.

Sairausvakuutuslain 18 a §:n 1 momentissa on säädetty päivärahan määrästä silloin, kun vakuutettu on sairastuessaan saanut työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen koulutustukea. Päivärahan määrä on tällöin aina vähintään 86 prosenttia vakuutetulle suoritetun työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Työttömälle maksettavan sairauspäivärahan vähimmäistason tarkoituksena on ollut estää se, ettei työttömän tai työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevan vakuutetun toimeentuloturvan taso laske sairastumisen vuoksi. Säännöksessä edellytetään, että vakuutettu on saanut työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai koulutustukea sairastuessaan. Jos esimerkiksi työtön on juuri ennen sairastumistaan aloittanut työn, ei sairausvakuutuslain 18 a §:ää ole mahdollista soveltaa. Jos vakuutetulla ei ole verotuksessa todettuja työtuloja ja jos työsuhte on kestänyt niin lyhyen aikaa, että päivärahaa ei ole mahdollista määrätä niin sanottujen kuuden kuukauden tulojen perusteella, vakuutettu saa nykyisin ainoastaan minimipäivärahan. Vakuutetun sairausajan toimeentuloturva siis heikkenee sen vuoksi, että hän on aloittanut työn. Jos hän olisi sairastuessaan ollut työtön, hän olisi voinut saada suuremman päivärahan. Kun vähimmäispäivärahasta ehdotetaan luovuttavaksi, jäisi vakuutettu kuvatussa tilanteessa kokonaan ilman päivärahaa. Tilanteita, joissa työtön joutuu työhönmenon vuoksi huonompaan asemaan, tulisi välttää. Tämän vuoksi sairausvakuutuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että päivärahan suuruus olisi mahdollista määritellä työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen perusteella, jos vakuutetulla on ollut työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana oikeus sanottuun etuuteen. Sairauspäiväraha olisi vähintään 86 prosenttia vakuutetulle suoritetun työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä.

Vakuutetulla ei ole oikeutta sairauspäivärahaan siltä ajalta, jolta hän saa kuntoutusra-

halain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Lainkohdassa ei mainita opintotukilain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa eikä sotilastapaturmalain mukaista ansionmenetyskorvausta.

Jos opiskelija sairastuu, niin vallitsevan käytännön mukaan kansaneläkelaitoksen opintotukikeskus keskeyttää opintotuen maksuksen, kun opiskelijan poissaolo kestää vähintään kaksi kuukautta. Samalla liikaa maksettu tuki peritään takaisin. Lainatakausta ei peruuteta.

Opiskelija saa kuitenkin nykyisin sairausvakuutuslain mukaista vähimmäispäivärahaa sairausajalta. Opiskelijalla on lisäksi oikeus saada samalta ajalta sekä sairauspäivärahaa, että opintotukea. Jos opiskelijalla on ollut työtuloja viimeksi toimitetussa verotuksessa, hän saattaa opintotuen lisäksi saada työtulon korvaavaa päivärahaa. Koska tällainen etuuksien päällekkäinen maksaminen ei ole tarkoituksenmukaista, ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että opintotuki estää sairauspäivärahan saamisen. Myös sotilastapaturmalain mukainen ansionmenetyskorvaus ehdotetaan lisättäväksi päivärahan estäviin etuuksiin.

Hallitusohjelman mukaisesti vähimmäispäivärahasta luovutaan. Tämä merkitsee sitä, että opiskelija voi opintotuen keskeydyttyä saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa työansioiden perusteella. Jos hänellä ei ole työansioita, hänellä on oikeus toimeentulotukeen.

Tämä järjestely edellyttää, että opintotukilain korkeakouluopiskelijoiden 55 kuukauden sääntöä tarkistetaan ennen vuoden 1997 alkua, jolloin ensimmäiset opiskelijat saavuttavat 55 kuukauden rajan.

Kuntoutusrahaa saaneen vakuutetun päiväraha on vähintään sen suuruinen, kuin se olisi ollut kuntoutusrahakauden alkaessa, jos hän on saanut kuntoutusrahaa päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana. Päivärahan suuruutta ei määrätä kuntoutusrahan perusteella, vaan kuntoutusrahakauden alkaessa voimassa olleiden päiväräheperusteiden mukaan. Kuntoutuja saa sairastuessaan päivärahan niiden työtulojen perusteella, joita olisi käytetty sairauspäivärahan pe-

rusteena kuntoutuksen alkaessa. Säännöksen sanamuodosta johtuen kuntoutujan päiväraha on määrättävä myös niiden laskusääntöjen perusteella, jotka olivat voimassa kuntoutuksen alkaessa. Esimerkiksi vakuutettu, joka on aloittanut koulutuksen kuntoutusrahan turvin vuonna 1990, voi vuonna 1995 saada sairauspäivärahana 80 prosenttia verotuksessa vuodelta 1988 todetusta työtulosta.

Kuntoutusrahaa saaneen vakuutetun sairausvakuutuspäivärahan tason määrittämisellä sen tilanteen mukaan, mikä oli kuntoutusrachakauden alkaessa, pyrittiin siihen, että sairausvakuutuspäivärahan taso ei kuntoutuksen vuoksi laskisi. Kuntoutusrahaa saanutta ei kuitenkaan tule asettaa päivärahan tason pysyvyyden suhteen muita parempaan asemaan. Tällöin olisi myös mahdollista ottaa huomioon lainsäädännössä mahdollisesti tapahtuneet muutokset päivärahan suuruutta määrättäessä. Esityksessä ehdotetaan, että vakuutetun sairauspäiväraha olisi vähintään hänelle maksetun kuntoutusrahain mukaisen kuntoutusrahan suuruinen, jos hän on saanut päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana kuntoutusrahain mukaista kuntoutusrahaa. Sen sijaan, jos kuntoutuja olisi saanut kuntoutusrahaa työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisesti taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, ei säännöstä sovellettaisi. Tällaisessa tapauksessa päiväraha määräytyisi verotuksen mukaan tai sairausvakuutuslain 17 §:ssä tarkoitetussa arviomenettelyssä. Jos ei työtuloja olisi, päiväraha olisi 0 markkaa. Kuntoutusrahain 15 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on työttömän sairauspäivärahan suuruinen 10 prosentilla korotettuna. Koska tällaiset korotukset eivät sairauspäivärahassa ole perusteltuja, ei näitä kuitenkaan tulisi ottaa huomioon sairauspäivärahan suuruutta määrättäessä. Sen vuoksi ehdotetaan, että sairauspäivärahassa ei oteta huomioon kuntoutusrahain 15 §:n mukaista korotusta.

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä. Päivärahaa on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Päivärahan haku-

aika ehdotetaan lyhennettäväksi neljäksi kuukaudeksi, jotta vakuutetun kuntoutustarve voitaisiin selvittää nykyistä aikaisemmin. Lain 30 §:n 4 momentin säännös määräajasta poikkeamisesta säilytettäisiin ennallaan. Näin vakuutetulle voitaisiin myöntää päiväraha takautuvasti pitemmältäkin ajalta, esimerkiksi silloin, kun muun lain mukaista korvausta koskeva hakemus on hylätty.

Sairauspäiväraha maksetaan osa-aikaeläkkeestä riippumatta, jos vakuutetun oikeus saada osa-aikaeläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat verotuksessa todetut työtulot ovat päivärahan perusteena. Säännöstä laadittaessa on ajateltu, että muissa tapauksissa osa-aikaeläke tulisi vähennettäväksi päivärahasta. Koska sairausvakuutuslain 27 §:n 1 momentin mukaan päivärahasta vähennetään vain työkyvyttömyyden perusteella maksettavat etuudet, ei osa-aikaeläkettä kuitenkaan voida vähentää päivärahasta. Osa-aikaeläkkeen saaja saa siten sairastuessaan päivärahan aina riippumatta eläkkeen määrästä. Silloin kun osa-aikaeläke on alkanut sinä vuonna, jota koskevat verotuksessa todetut työtulot ovat päivärahan perusteena tai myöhemmin, vakuutettu saa eläkkeen lisäksi päivärahan niiden työtulojen perusteella, jotka hän on saanut kokoaikatyössä ollessaan. Tämän epäkohdan poistamiseksi ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että osa-aikaeläkettä saavalla vakuutetulla olisi oikeus päivärahaan vain siitä työstä saadun työtulon perusteella, jota hän osa-aikaeläkkeellä ollessaan on tehnyt.

Sosiaalivakuutustoimikunnan tulee vahvistaa päivärahan ensisijaisuusajan kehoittaa vakuutettua hakemaan eläkettä. Kehottamisesta säädetään tarkemmin sairausvakuutusasetuksen 44 a §:ssä, jonka mukaan kehoitusta ei anneta, jos työkyvyttömyys ilmeisesti päättyy kuukauden kuluessa tai jos vakuutettu on hakenut kuntoutusta tai kuntoutusrahaa.

Käytännössä kehottamista eläkkeen hakemiseen on pidetty liian kaavamaisena ja sen on koettu joissakin tapauksissa vähentävän halukkuutta kuntoutukseen ja työhönpaluuseen. Sen vuoksi sairausvakuutuslakia ja -asetusta tulisi muuttaa siten, että ensisijaisuusajan vahvistamisen yhteydessä vakuutettua ei kehoitettaisi hakemaan eläkettä, vaan hänelle annettaisiin tietoa kuntoutusmahdollisuuksista ja työeläkkeen hakemisesta.

## 2.2. Kansaneläkelaki

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden ajalta vakuutetulla on viimeksi ollut oikeus sairauspäivärahaan sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla. Vakuutetulla, jolla ei olisi työtuloja tai jonka työtulot jäisivät alle 5 000 markan, olisi oikeus päivärahaan, vaikka sitä ei maksettaisi. Laskennalliset päivärahapäivät olisi otettava huomioon laskettaessa päivärahan enimmäissuoritusaikaa. Tällöin kansaneläke alkaisi vasta tämän laskennallisen päivärahakauden päätyttyä.

Voimassa olevan lain perusteella henkilöt, joilla ei ole oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan, voivat saada työkyvyttömyyseläkkeen kansaneläkelain mukaan heti työkyvyttömäksi tultuaan. Tällaisia henkilöitä ovat ne, joilla ei ole oikeutta päivärahaan, koska heiltä puuttuu sairausvakuutuslain 15 §:ssä tarkoitettu työedellytys sekä ne, joita ei katsota sairausvakuutuslain 14 §:n mukaan työkyvyttömiksi. Päivärahaan ei ole oikeutta myöskään alle 15-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleella henkilöllä.

Kansaneläkelakiin ehdotettavalla muutoksella säädettäisiin päivärahan suorituspäivien enimmäisaikaa vastaava odotusaika siten myös niille henkilöille, joilla ei ole päivärahaoikeutta. Ehdotettu muutos ei koskisi alle 15-vuotiaana työkyvyttömäksi tulleet, jotta heille ei tulisi tätä odotusaikaa 16 vuotta täytettyään.

## 2.3. Laki työntekijän työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha määräytyy verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Kuntoutusraha määräytyy samalla tavoin kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha. Vastaavanlainen työtuloihin perustuva laskentamalli on myös työttömyyspäivärahoissa. Myös tapaturmavakuutuslain mukainen vuosityöansio määräytyy työtulojen perusteella. Näissä ja kaikissa muissa sellaisissa tapauksissa, joissa päivärahaetuus määräytyy bruttotyöansion perusteella, työntekijän työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus on otettava huomioon vuoden 1996 osalta, muutoin sosiaalivakuutusetuuden korvaustaso jää vinoutuneeksi

palkasta saatavaan tuloon nähden. Sen vuoksi ehdotetaan, että tällaisiin päivärahaetuksiin vaikuttavista työtuloista tai maksettavasta etuudesta on vähennettävä 4,5 prosenttia ennen etuuden vahvistamista. Vähennys olisi tehtävä sekä verotuksessa todetuista että arvioituista työtuloista. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö antaa tarkemmat määräykset kunkin etuuslajin osalta.

## 2.4. Kuntoutusrahalaki

Kuntoutusrahalain (611/91) mukaan kuntoutusraha on yhtä suuri kuin se kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi. Siten kuntoutusrahan suuruus määräytyy yleensä kuntoutuksen alkamisvuotta edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Perusteeksi voidaan ottaa myös arvioitu kuuden kuukauden tulo kuten sairauspäivärahassa. Jos kuntoutusrahan perusteena olevat työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, kuntoutusraha määrätään hakemuksesta viimeksi vahvistettua verovuotta edeltäneen verovuoden työtulojen perusteella. Tällöin työtulojen määrät tarkistetaan TEL-indeksillä siinä suhteessa kuin kuntoutusrahan alkamisvuoden indeksiluku poikkeaa viimeistä edellisen kalenterivuoden indeksiluvusta. Viimeistä edellisessä verotuksessa todettua työtuloa käytetään laskennan perusteena vain, jos tulot ovat vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin viimeisessä verotuksessa todetut työtulot.

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessa asuvan tai huoltoveliollisen kuntoutusrahan määrä on vähintään 86 prosenttia työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan määrästä lisättynä 10 prosentilla. Ammatillisessa koulutuksessa olevan kuntoutujan kuntoutusrahan kuukausittainen vähimmäismäärä voi hakemuksesta olla myös 95 prosenttia kansaneläkkeen pohjaojan ja yksinäisen henkilön asianomaisen kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen lisä-

osan yhteismäärästä noudattaen soveltuvien osin sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen yleisiä perusteita.

### *Kuntoutusrahasäännöksiin ehdotettavat muutokset*

Edellä ehdotettuja sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määräytymissäännöksiä ehdotetaan noudatettavaksi myös kuntoutusrahan osalta. Kuntoutuksenaikainen toimeentulo on tarkoituksenmukaista järjestää samaa periaatetta noudattaen kuin muukin kansaneläkelaitoksen maksama työtulovakuutus. Tällöin kuntoutusrahan luonne ansionmenetykskorvauksena korostuu. Vain menetettyä ansiota korvataan. Mikäli kuntoutujalla ei ole edellä tarkoitettulla tavalla työtuloja tai työtulot jäävät alle 5 000 markan vuodessa, ei vakuutetulle pääsääntöisesti suoriteta kuntoutusrahaa. Kuntoutujalle korvataan kuitenkin kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaan. Kuntoutusrahain 14 §:n 1 momentin jäädessä ennalleen vastaavat sairausvakuutuslain muutokset tulevat sovellettaviksi myös kuntoutusrahan. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan maksettaisi, jos kuntoutusrahan määrittämisen pohjana olevat työtulot olisivat alle 5 000 markkaa. Säännös vastaisi sairausvakuutuslain 16 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta ja se sisällytettäisiin kuntoutusrahain 14 §:n 2 momenttiin.

Kuntoutusrahan poikkeuksellisesta määräytymissäännöksestä pitkälle menneisyyteen perustuvien työtulojen perusteella ehdotetaan luovuttavaksi. Nykytilanteessa tällaisten tulojen ottaminen kuntoutusrahan pohjaksi ei enää kuvaa saamatta jääneen ansiotulon menetystä. Säännöstä on sovellettu vain harvoin.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessa asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutujan kuntoutusrahan tasoksi ehdotetaan opintotukilaissa säädetyn opintorahan tasoa, kuten muidenkin vastaavasti opiskelevien osalta, jos kuntoutusrahain 14 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on tätä pienempi. Kuntoutusraha olisi tällä hetkellä korkeakoulussa opiskelevalle 1 540 markkaa kuukaudessa ja muussa oppilaitoksessa opiskelevalle 1 270 markkaa kuukaudessa (940/95). Kuntoutujalle kustannetaan tarpeelliset opintokustannukset, kuten kirja- ja muista opiskelutarvikkeista aiheutuneet koh-

tuulliset kustannukset sekä mahdolliset luku-kausimaksut. Näin ollen erityisperusteita muita opiskelijoita suurempaan opiskeluajaiseen toimeentuloturvaan ei ole. Toimeentuloturva kuitenkin maksettaisiin kuntoutusvaroista vain kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan ammatillisen koulutuksen osalta. Kuntoutusrahaa saava opiskelija ei olisi oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään eikä opintolainan valtiontakaukseen. Sen sijaan hänellä olisi oikeus yleiseen asumistukeen.

Kuntoutusrahain 17 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen perusteella on voitu myöntää ammatillisen koulutuksen ajalta kuntoutusrahaa vähintään sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen perusosan ja lapsikorotusten perusteella laskettu määrä itsenäisesti asuvalle tai huoltovelvolliselle kuntoutujalle. Kyseisen lainkohdan nojalla myönnettävä kuntoutusraha on tullut sovellettavaksi vain harvoin. Kuntoutusrahan määräytymisessä on tuolloin perheen koolla ollut erityinen merkitys, joka ottaen huomioon yhteiskunnan muun tuen lapsiperheille ei ole tarkoituksenmukaista.

Työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea saaneelle kuntoutujalle turvattaisiin kuukauden ajan se, että hänen kuntoutusrahansa jatkossa määräytyisi työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen suuruusena, lisättynä 10 prosentilla.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa odotusajalta ja kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuodelta kummankin syyn vuoksi erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen vuoksi perusteltua. Kuntoutusrahan määrä kyseiseltä ajalta määräytyy kuten kuntoutustoimenpiteiden aikainen kuntoutusraha. Koska työeläkejärjestelmässä ehdotetaan toisaalla eri hallituksen esityksessä maksettavaksi kuntoutustoimenpiteiden ajalta suurempaa toimeentuloturvaakin kuin odotus- tai väliajalta, ehdotetaan vastaavaa menettelyä noudatettavaksi myös kansaneläkelaitoksen maksamaan kuntoutusrahaan. Esityksessä ehdotetaan kuntoutusrahain 8 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että kyseisen odotus- ja väliajan kuntoutusraha alennettaisiin 20 prosentilla.

Kuntoutusrahan omavastuu-aikaa lasketta-

essa arkipäivään rinnastetaan sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivä, jona kuntoutuja olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä. Vastaavan sisältöinen säännös sairausvakuutuslain 19 §:n 1 momentissa on kumottu lailla 1501/94. Perusteena oli omavastuajan pidentyminen yhdeksään arkipäivään, jolloin siihen sisältyy jo pyhäpäivän sijasta pidettävä vapaapäiväkin. Koska kuntoutusrahalain 9 §:n 1 momentissa on säädetty vastaavasti kuntoutusrahaan yhdeksän arkipäivän pituinen omavastuuaika, ei kuntoutusrahan osalta pyhäpäiviä koskeva kuntoutusrahalain 9 §:n 2 momentin säännös ole perusteltu. Sen vuoksi säännös ehdotetaan kumottavaksi.

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin 12 kuukauden ajalta ennen sen hakemista. Edellä kohdassa 2.1. ehdotetaan sairausvakuutuksen päivärahaa maksettavaksi taannehtivasti enintään neljältä kuukaudelta. Kuntoutusrahan osalta taannehtiva hakuu aika ei yleensä tule sovellettavaksi, sillä kuntoutusrahaa koskeva hakemus tehdään säännönmukaisesti kansaneläkelaitoksen kuntoutusta koskevan hakemuksen yhteydessä. Kuntoutusrahaa voidaan kuitenkin hakea esimerkiksi julkisen terveydenhuollon järjestämän kuntoutuksen ajalta. Tällöin saatetaan kuntoutusrahahakemus tehdä vasta kuntoutuksen päätyttyä. Eriävälle hakuajalle ei ole perusteita. Tämän johdosta kuntoutusrahalain 25 §:n 3 momentin säännöstä taannehtivasta hakuajasta ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslain vastaavaa säännöstä siten, että kuntoutusrahaa olisi haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voitaisiin myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu määräajassa, jos sen epääminen olisi kohtuutonta.

## 2.5. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) mukaan kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta (lain 2 §) sekä vaikeavammaisen lääkinnällistä kuntoutusta (lain 3 §). Tämän lisäksi

kansaneläkelaitos voi järjestää muuta lääkinnällistä ja ammatillista kuntoutusta (lain 4 §).

### *Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus*

Vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet. Lain 2 §:n mukaan ammatillisena kuntoutuksena annetaan tarvittava ammatillinen koulutus ja valmennus sekä välttämätön peruskoulutus. Elinkeinon ja ammatin harjoittamista tuetaan antamalla avustusta ja korotonta lainaa. Vaikeavammaiselle järjestetään lisäksi ammatillisena kuntoutuksena sellaiset kalliit ja vaativat apuvälineet, jotka ovat tarpeen työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi ja säilyttämiseksi. Edellä tarkoitetun elinkeinotuen merkitys vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen muotona on vähentynyt oleellisesti viime vuosina. Kansaneläkelaitoksessa käytetään elinkeinotuen osalta enin aika lukumäärältään pienimmän toimenpideryhmän eli lainojen myöntämiseen ja niiden takaisinmaksun seurantaan. Elinkeinotukea koskevan asian käsittely edellyttää yritystoimintaa ja sen kannattavuuteen liittyvää arviointia ja laina-asian käsittelyn lisäksi tietoa velkasuhteeseen, lainojen vakuuksiin ja niiden arviointeihin sekä ulosmittaus-, konkursi- ja velkasaneeraustilanteessa kansaneläkelaitoksen oikeuksien turvaamiseen liittyvistä toimenpiteistä, joita sosiaalivakuutuksessa ei muuten toimihenkilöltä edellytetä. Elinkeinotukien karsimista on esitetty eri mietinnöissä ja myös hallitusohjelmassa on kiinnitetty asiaan huomiota. Elinkeinotukea on kuitenkin pidetty perinteisenä osana sitä kuntoutuskokonaisuutta, jonka tavoitteena on tukea vammaista työllistymään tai pysymään työelämässä, eikä siitä luopumista kokonaan voida pitää perusteltuna. Näin ollen lain 2 §:n 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan mahdollisuus korottamaan lainaan. Lisäksi säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että elinkeinotukea suoritettavaan avustukseen ehdotetaan säädettyväksi katto, jonka enimmäismäärästä säädettäisiin asetuksella. Avustuksen enimmäismääräksi on suunniteltu enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, kuitenkin enintään 100 000 markkaa.

### *Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus*

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä muussa kuin julkisessa laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle henkilölle, joka lisäksi saa 1) lapsen hoitotuesta annetun lain 2 §:n 2 tai 3 momentin mukaista hoitotukea; 2) vammaistukilain 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaista vammaistukea; tai 3) työkyvyttömyyseläkettä ja kansaneläkelain 30 a §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua hoitotukea, sellaiset pitkäaikaiset ja vaativat muut kuin sairaanhoitoon välittömästi liittyvät kuntoutusjaksot laitostai avohoidossa, jotka ovat tarpeen hänen työtai toimintakykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Asetuksella säädetään tarkemmin edellä tarkoitettujen kuntoutuksen sisällöstä.

Lain 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan sanotussa pykälässä säädetty kuntoutus on järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneelle kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden ja laitosjaksojen määrät eivät ylitä asetuksella säädettyjä enimmäismääriä. Muutos on todettu tarpeelliseksi kustannusten jatkuvan kasvun hillitsemiseksi. Muutos ei koskisi kasvuiässä olevia lapsia eli alle 16 vuotiaita, joiden kehitys on nopeata. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1161/91) mukaan vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen tulee perustua kuntoutujan hoidosta vastaavassa yksikössä kuntoutujan kanssa tehtyyn kirjalliseen kuntoutussuunnitelmaan. Kansaneläkelaitoksen mukaan kuntoutussuunnitelmiin on kirjattu usein jatkuvaa fysioterapiaa ja siihen liittyviä erilaisia tukiterapioita, kuten ratsastus- ja vesiliikuntaterapioita sekä toistuvia kuntoutusjaksoja laitoksessa. Suunnitelmien tarkoituksenmukaisuutta on pyritty kansaneläkelaitoksessa seuraamaan ja tarvittaessa on neuvoteltu suunnitelman laatineen tahon kanssa suunnitelman tarkistamisesta. Tästä huolimatta suunnitelman laajuus erityisesti fysioterapioiden ja kuntoutuslaitosjaksojen osalta on edelleen kasvanut. Samalla kuntoutuksen kustannukset ovat näiden kuntoutusmuotojen osalta lisääntyneet, vaikka kuntoutujien lukumäärä ei ole noussut. Järjestämisvelvollisuuden rajoittaminen toteutettaisiin kuitenkin siten, että vaikeavammaiselle kuntoutujalle turvataan tietty riittäväksi katsottava määrä tarvittavaa kuntoutusta. Kuntoutusmäärän rajoittaminen ohjaisi myös kuntoutussuunnitelman laatijaa. Annettavan kuntou-

tuksen enimmäismäärästä tulisi säätää tarkemmin asetuksella. Enimmäismäärän tulisi kohdistua yli 16 vuotiaiden vakuutettujen laitoskuntoutusjaksojen määrään sekä fysioterapiasta ja siihen liittyvistä erilaisista tukiterapioista muodostuvan avoterapian määrään. Kunnilla on kansanterveyslain nojalla perusvastuu kuntalaisten sairaanhoidosta, johon sisältyy lääkinnällinen kuntoutus. Kansanterveyslain 14 §:n 3 momentin nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia sairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Näin ollen henkilö on kunnan peruspalveluiden piirissä. Asetuksella on tarkoitettu tarkemmin säätää yli 16 vuotiaan vaikeavammaisen laitoskuntoutusjaksojen enimmäismääräksi yksi kerta kalenterivuodessa ja terapiakertojen enimmäismääräksi 30 fysioterapiakertaa kalenterivuodessa mukaan lukien ns. liittänterapiat. Lisäksi kuntoutussuunnitelma velvoitettaisiin laadittavaksi edellä mainitut rajoitukset huomioon ottaen ja siten, että sen sisältö vastaa kuntoutujan tosiasiallista kuntoutustarvetta.

Voimassa olevan kansaneläkelain järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 6 §:n mukaan kansaneläkelaitoksella on kuntoutustarpeen selvitysvelvollisuus viimeistään silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä. Kuntoutustarpeen riittävän varhaisen selvittämisen kannalta ovat merkityksellisiä kuitenkin myös ne päivärahan suorituspäiviin luettavat päivät, jolloin vakuutettu on sairausvakuutuslain tarkoittamalla tavalla työkyvytön ja sillä perusteella päivärahaan oikeutettu, vaikka päivärahaa ei voitaisikaan hänelle tosiasiaa maksaa sairausvakuutuslaissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi. Tällaisia suorituspäiviä olisivat sairausvakuutuslain 19 §:n 7 momentin muutosesityksen mukaan myös ne päivät, joilta päivärahaa ei voida maksaa sen vuoksi, että työtulojen määrä on jäänyt alle 5 000 markan. Kuntoutustarpeen selvittelyvelvollisuus tulisikin ulottaa koskemaan myös näitä vakuutettuja. Lain 6 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että kansaneläkelaitos olisi tarvittaessa velvollinen selvittämään kuntoutustarpeen aina silloin, kun vakuutetulle on kertynyt 60 sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivää. Suorituspäivillä tarkoitettaisiin tällöin sairausvakuutuslain 19 §:n mukaisia päivärahan suorituspäiviä. Ehdotus liittyy kohdan 2.1.

sairausvakuutuslain 16 ja 19 §:n 7 momentin muutosehdotukseen.

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1161/91) mukaan kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset ilman omavastuusuutta. Korvaus on maksettu edullisinta kulkuneuvoa käyttäen täyden korvauksen periaatetta noudattaen. Asetuksen perustelumuiistioon sisällytetyn lausuman mukaan opiskelijoiden päivittäisiä koulumatkoja ei kuitenkaan ole korvattu. Matkakustannuksia korvattiin vuonna 1994 yhteensä noin 40 miljoonaa markkaa. Nousua edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 5 miljoonaa markkaa. Suurin osa kustannusten kasvusta aiheutuu lain 3 §:n nojalla järjestetyn kuntoutuksen, erityisesti fysioterapioiden käyntikertojen kasvusta. Kustannusten hillitsemiseksi on tarkoitukseenmukaista säätää myös kuntoutuksen matkakustannuksille vastaavat omavastuusuudet kuin sairausvakuutuksen matkakustannuksille. Matkakustannukset ehdotetaan korvattavaksi siltä osin kuin ne yhteen suuntaan tehtyä matkaa kohden ylittävät omavastuusuuden, 45 markkaa. Jos matkakustannusten omavastuusuudet ylittävät kalenterivuoden aikana vuotuisen omavastuusuuden, 900 markkaa, ylittävä osa korvataan kokonaan. Koska sairausvakuutuslain matkakustannuksista on säädetty lain tasolla, ehdotetaan vastaava noudatettavaksi myös kuntoutuslainsäädännössä. Tämän johdosta ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin matkakustannusten korvaamisesta edellä mainitulla tavalla.

### 3. Esityksen vaikutukset

#### 3.1. Taloudelliset vaikutukset

Laskettaessa sairausvakuutuksen päivärahoihin kohdistuvia säästöjä on päivärahojen perusteena olevat työtulot arvioitu vuoden 1996 tasoon. Laskelmissa on työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen indeksin pisteluvun arviona käytetty 1762. Päivärahamenot on laskettu nykykäytännön mukaan vuonna 1996 sekä uuden mallin mukaisina menoina vuodessa. Uudessa mallissa päivärahojen perusteena olevista tuloista on vähennetty 4,5 prosenttia palkansaajien osalta. Eriksen on laskettu uuden mallin mukaiset menot vuonna 1996 siten, että mukaan on otettu vain uudet alkavat tapaukset. Lisäksi on ar-

vioitu vuodenvaihteen päivärahojen tarkistuksen poisjättämisen vaikutus vuonna 1995 alkaneiden tapausten osalta.

Sairausvakuutuksen päivärahan määräytymissäännösten muutosten johdosta säästöjen kokonaismääräksi arvioidaan 400 miljoonaa markkaa vuonna 1996. Vuositasolla säästöjen kokonaismääräksi arvioidaan 465 miljoonaa markkaa. Kun päivärahojen perusteena olevista työtuloista vähennetään työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksua vastaava 4,5 prosenttia, työttömyys- ja tapaturmavakuutusmenoja säästyy noin 200 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus on noin 115 miljoonaa markkaa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämää ja rahoitamaa kuntoutusta sai vuonna 1994 noin 60 000 henkilöä. Vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta järjestettiin 15 054, vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta 12 128 ja muuta ammatillista ja lääkinnällistä kuntoutusta 34 649 henkilölle. Kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa sai 35 000 henkilöä.

Kuntoutusrahamenoja arvioidaan säästyvän yhteensä noin 19 miljoonaa markkaa vuonna 1996.

Koska kuntoutusraha määräytyisi kuten sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, arvioidaan tästä aiheutuvan kuntoutusrahamenoihin 2 miljoonan markan säästö vuonna 1996. Edellä mainitussa arviossa on otettu huomioon ammatillisessa kuntoutuksessa oleville suoritettava opintorahan perusteella määräytyvä kuntoutusraha. Kuntoutusrahana vähimmäistason poistuminen kokonaan muiden kuin ammatillisessa koulutuksessa olevien itsenäisesti asuvien ja huoltovelvollisten osalta aiheuttanee noin 1 500 henkilön kuntoutusrahana vähenemisen. Tämä saattaa vaikuttaa myös kuntoutujien määrään. Kuntoutusrahana alentaminen 20 prosentilla niin sanotuilta odotus- ja väliajoilta vähentää kuntoutusrahakustannuksia runsaalla 8 miljoonalla markalla. Ammatillisessa koulutuksessa olevalle maksettavan kuntoutusrahana vähimmäismäärä on määräytynyt työttömyysturvalain mukaisen täysimääräisen peruspäivärahan tason perusteella. Tämän säännöksen kumoaminen vähentää kuntoutusrahakustannuksia 1,7 miljoonalla markalla. Hakemuksesta ammatillisessa koulutuksessa olevalle on voitu maksaa sosiaalihuoltolain toimeentulotuen perusteella määräytyvää kuntoutusrahaa. Tämän säännöksen poistaminen vähentää kuntoutusrahakustan-

nuksia 0,3 miljoonaa markkaa. Lisäksi kuntoutusrahamenoja säästyy ehdotetusta työeläke- ja työttömyysturvamaksun huomioon ottamisesta työtulon pohjana sekä vastaavasta maksussa olevien kuntoutusrahojen 4,5 prosentin leikkauksesta yhteensä 6,5 miljoonaa markkaa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannusten arvioidaan vähentyvän vuonna 1996 runsaalla 41 miljoonalla markalla yli 16 vuotiaiden lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismäärän säätämisen johdosta. Suurin osa säästöistä, noin 34 miljoonaa markkaa, aiheutuisi fysioterapiajaksojen rajoittamisesta. Vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen säädettävät rajoitukset koskevat noin 7 800 yli 16 vuotiasta henkilöä. Kuntoutujien lukumääristä vähentymistä tästä ei arvioida aiheutuvan. Matkakustannusten omavastuuosuuksien arvioidaan vähentävän kuntoutuskustannuksia 15 miljoonalla markalla. Elinkeinotukena myönnettävän lainan myöntömahdollisuuden poistamisen arvioidaan säästävän lähinnä hallintokustannuksia.

Lisäksi kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisen kuntoutukseen käytettäviä määrärahoja on talousarvioesityksessä ehdotettu supistettavaksi 20 miljoonalla markalla. Samalla arvioidaan kuntoutusrahoja säästyvän runsas 5 miljoonaa markkaa harkinnanvaraisen kuntoutuksen supistamisesta sekä työttömyysturvan indeksikorotusten toteuttamatta jättämisen johdosta.

### 3.2. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Sairausvakuutuksen päivärahasäännösten muuttaminen siten, että siirrytään korvaamaan vain menetettyä ansiota merkitsee sitä, että sellaiset vakuutetut, joilla ei ole osoittaa työtuloa päivärahan määräämisen perusteeksi, tai joiden työtulot eivät nouse 5 000 markkaan, eivät saa sairausvakuutuksen päivärahaa. Kysymyksen tulevat lähinnä palkatonta kotityötä tekevät vakuutetut eli kotiaidit ja -isät sekä opiskelijat, jos heillä ei ole työtuloja.

Kansaneläkelaitoksessa sen tilastojen pohjalta laaditun teoreettisen tarkastelun mukaan (Heikki Niemelä) vuonna 1994 alkaneita sellaisia päivärahakausia, joissa työtulot ovat 0 - 5 000 markkaa, olisi ollut noin 13 100 kappaletta (miehet 6 200 ja naiset 6 900 kappaletta). Tällaisia maksettuja päiväraha-

päiviä oli yhteensä 656 000, mikä vastaa runsasta 5 prosenttia kaikista maksetuista sairauspäivärahapäivistä. Alkaneista sairauspäivärahapäivistä sijoittui ikäryhmään 16 - 39 -vuotiaat noin 41 prosenttia, ikäryhmään 40 - 59 -vuotiaat noin 52 prosenttia ja 60 - 64 -vuotiaisiin vajaat 8 prosenttia. Kyseisistä alkaneista 13 100 päivärahaudesta alle 5 000 markkaa työtuloa saaneista 29 prosenttia oli palkansaajia, 30 prosenttia yrittäjiä, ammatissa toimimattomia 32 prosenttia (joista perheenemäntiä 7 prosenttia) ja muita, muun muassa varusmiehiä ja opiskelijoita 9 prosenttia.

Kansaneläkelaitoksesta saadun selvityksen mukaan vuosittain noin 900 opiskelijan opintorahan maksaminen keskeytetään sairauden johdosta, mutta vain noin kolmannes sairastaa yli kaksi kuukautta. Noin 2 600 varusmiestä oli hakenut päivärahaa vuonna 1994.

Kuntoutusrahan määrän määräytyminen sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteella merkitsee vastaavia muutoksia kuntoutusrahan saajiin. Noin 1 500 kuntoutujan kuntoutusrahan arvioidaan vähentyvän joko 0-kuntoutusrahaksi taikka nykyistä vähimmäistasoa pienemmäksi. Opintotuen perusteella määräytyvän kuntoutusrahan saajalla ei ole oikeutta opintotuen asumislisään. Hän ei myöskään olisi oikeutettu opintolainan valtion takaukseen. Sen sijaan hänellä on oikeus yleiseen asumistukeen, mikäli sitä koskevat edellytykset täyttyvät.

Vaikeavammaisten lääkinnälliselle kuntoutukselle säädettävä enimmäismäärä supistaa kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen määrää. Vakuutetulla on kuitenkin oikeus kunnallisiin peruspalveluihin. Mikäli vakuutettu käyttää yksityisiä palveluita ja tästä aiheutuu hänelle lisäkustannuksia, vakuutetulla saattaa olla oikeus sairausvakuutuslain mukaisiin korvauksiin. Osa kustannuksista voidaan ottaa huomioon myös erilaisten hoitotukien sairaudesta johtuvia erityiskustannuksia laskettaessa.

### 4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu opetusministeriötä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliittoa, Palvelutyönantajia, Akavaa, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:ta ja kansaneläkelaitosta.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärä on laadittu siten, että se noudattaa lasten kotihoidon tuen perusosan määrää.

#### **5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja**

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan

muutettavaksi sairausvakuutuslakia sekä kuntoutusrahalakia siten, että laissa viitataan työeläkkeiden indeksijärjestelmässä ehdotettavaan muutokseen. Hallitus antaa erikseen eduskunnalle esityksen yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lain-säädännöksi, johon mainittu työeläkkeiden indeksijärjestelmän muutos sisältyy.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Lakiehdotusten perustelut

#### 1.1. Sairausvakuutuslaki

4 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että vakuutetulla on oikeus saada päivärahaa työkyvyttömyydestä aiheutuvan ansionmenetyksen korvaamiseksi.

14 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että vakuutetulla on oikeus saada päivärahaa työkyvyttömyydestä aiheutuvan ansionmenetyksen korvaamiseksi.

15 §. Pykälän 5 momenttiin sisältyvät päivärahoikeuden estävät etuudet. Uudeksi päivärahoikeuden estäväksi etuudeksi lisättäisiin opintotukilain (65/94) mukainen opintoraha tai aikuisopintoraha. Näin ollen sairauspäivärahaan ei olisi oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa. Lisäksi päivärahan estäväksi etuudeksi lisättäisiin sotilastapaturmalain mukainen ansionmenetykskorvaus.

15 a §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että osa-aikaeläkkeellä olevan vakuutetun päiväraha määräytyisi siitä työstä saatujen tulojen perusteella, jota hän on tehnyt eläkkeellä ollessaan.

16 §. Pykälän 1 momenttiin sisältyy päivärahan laskukaava. Momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin vähimmäispäivärahaan oikeuttava säännös. Siten päivärahan maksaminen edellyttäisi, että vakuutetulla on verotuksessa todettua työtuloa tai että hänen työtulonsa voidaan sairausvakuutuslain 17 §:n mukaisesti arvioida. Lisäksi momenttiin sisältyviä tulorajoja ja prosenttiosuuksia kohdennettaisiin uudelleen siten, että päiväraha on 70 prosenttia vakuutetun työtulosta, jos verotuksessa todetut työtulot ovat enintään 130 000 markkaa. Jos työtulot ovat yli 130 000 markkaa, mutta alle 200 000 markkaa, päivärahan määrä ylitteeltä on 40 prosenttia ylittävän kolmasosasta. Jos työtulot ylittävät 200 000 markkaa, päivärahan määrä on ylitteeltä 25 prosenttia ylittävän kolmasosasta.

Edellä olevan lisäksi pykälän 1 momenttiin lisättäisiin vähimmäistyötulo, jonka alittavista tuloista ei päivärahaa makseta. Tuloraja

olisi 5 000 markkaa, joten pienin maksettava päiväraha tulisi olemaan 11,70 markkaa päivässä ja neljän viikon maksukaudet huomiioon ottaen 292,50 markkaa maksukaudesta.

18 a §. Pykälän 1 momenttiin on lisätty säännös, jonka mukaan päivärahan suuruus voitaisiin määritellä työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen perusteella, jos vakuutetulla on ollut oikeus mainittuihin etuuksiin työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvää päivärahan määräytymissäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuntoutujan päivärahan taso ei enää määräytyisi kuntoutusrahakauden alkaessa voimassa olleiden päivärahan perusteiden eli jopa vuosien takaisen tilanteen mukaan. Kuntoutujan päiväraha olisi vähintään hänelle maksetun kuntoutusrahan suuruinen, jos hän on saanut päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana kuntoutusrahailain mukaista kuntoutusrahaa. Koska päivärahan määrä perustuisi kuntoutusrahaan, ei momentissa tarvita erillistä indeksisäännöstä, joten se ehdotetaan poistettavaksi. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, jonka mukaan kuntoutusrahailain 15 §:n mukaisesti määräytyvää korotusta ei oteta huomioon päivärahan suuruutta määrittäessä.

19 §. Pykälän 6 momentti ehdotetaan selvennettäväksi siten, että kansaneläkelain 22 §:n 1 momentin mukainen työkyvyttömyyseläke estää päivärahan saamisen myös silloin, kun sen määrä on 0 markkaa. Pykälän 7 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta päivärahaa ei ole maksettu sen vuoksi, että työtulojen määrä jää alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun työtulojen vähimmäismäärän.

22 §. Vaikka sairauspäivärahan vähimmäismäärä on edellä 16 §:ssä ehdotettu poistettavaksi, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahalla säilyisi vähimmäistaso. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että äitiys-, isyys- ja vanhempainraha vastaa lasten kotihoidon tuesta annetun lain mukaisen perusosan tasoa sellaisena, joksi se ehdotetaan muutettavaksi vuoden 1996 alusta. Äitiys-,

isyys- ja vanhempainrahan määrä olisi vähintään 60 markkaa päivältä.

Voimassaolevan sairausvakuutuslain 22 §:n 2 - 4 momentin mukaan äitiys- ja vanhempainraha maksetaan työssäoloajalta sairauspäivärahan vähimmäispäivärahan mukaisena. Koska vähimmäispäivärahasta on ehdotettu luovuttavaksi, momentteja ehdotetaan muutettavaksi siten, että äitiys- ja vanhempainraha olisi työssäoloajalta pykälän 1 momentissa säädetyn vähimmäismäärän suuruinen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha maksettaisiin vähimmäismääräisenä sellaiselle vakuutetulle, joka saa samalta ajalta vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työeläkelakien, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella.

24 §. Pykälän 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi siten, että päivärahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalveluslaitokseen.

27 §. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että ensisijaisuusajan vahvistamisen yhteydessä vakuutetulle on annettava tietoa kuntoutusmahdollisuuksista ja työeläkkeen hakemisesta.

Pykälän 6 momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus osa-aikaeläkkeeseen tarpeettomana, koska osa-aikaeläkkeestä säädetään 15 a §:ssä.

30 §. Pykälän 3 momentin 1 kohtaan sisältyvä päivärahan taannehtiva hakuaika ehdotetaan lyhennettäväksi neljään kuukauteen.

48 §. Shekillä maksamista koskeva 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi vanhentuneena.

75 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sairausvakuutuslain mukaiset etuudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen.

76 §. Pykälän 1 momentin mukaan siinä tarkoitettuihin korotuksiin sovellettaisiin TEL 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

Pykälän 2 momentissa ollut vanhentunut viittaus ehdotetaan muutettavaksi.

## Voimaantulo

Esitetyt sairausvakuutuslain muutokset tulisivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja niitä sovellettaisiin, jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen alkaa lain tultua voimaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen olisi alkanut ennen lain voimaantuloa, etuus maksettaisiin kuitenkin entisen suuruusena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuisi yhdenjaksoisesti. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan, erityisäitiysrahaan, erityishoitorahaan sekä muihin sairausvakuutuslain 16 §:n mukaan määrättyihin etuuksiin sovellettaisiin uusia säännöksiä, jos oikeus etuuteen alkaa 1 päivänä tammikuuta 1996 tai myöhemmin. Jos ensimmäinen isyys- tai vanhempainrahakausi on alkanut ennen lain voimaantuloa, myös myöhemmät samaan laskettuun aikaan perustuvat kaudet maksettaisiin aikaisemman lain mukaisesti.

Vuodenvaihteen yli jatkuvia etuuksia ei korotettaisi sairausvakuutusasetuksen 9 §:n mukaisesti. Sairausvakuutusasetuksen 9 §:n 4 momentti on tarkoitus kumota.

Lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärät vastaisivat vuodelle 1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

## 1.2. Kansaneläkelaki

39 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä tapauksissa, joissa ei oikeutta päivärahaan ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaisi vasta siitä hetkestä, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua ensisijaisuusaikaa vastaava aika on päättynyt.

## 1.3. Laki työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Lain 1 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että jos laissa tai asetuksessa säädetään tai valtioneuvoston päätöksellä määrätään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteesta saatut työtulot, on näistä työtuloista vähennettävä 4,5 prosenttia vuonna 1996. Tarkemmat määräykset lain sovelta-

misesta annettaisiin lain 2 § mukaan asetuksella.

#### 1.4. Kuntoutusrahalaki

8 §. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntoutusrahan taso alennettavaksi 20 prosentilla kuntoutuspäätöksen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä odotusajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta.

9 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi sairausvakuutuslain ja kuntoutusrahalain yhtenäisen omavastuuajan laskemisen toteuttamista varten.

14 §. Pykälän 2 momentin mukaisesta kuntoutusrahan määrittelystä viimeksi vahvistettua verotusta edeltävän vuoden työtulojen perusteella luovuttaisiin. Momentin tilalle ehdotetaan säännös, jonka mukaan 14 §:ssä tarkoitettua kuntoutusrahaa ei makseta, jos 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua päivärahan määrittämisen pohjana olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Säännös vastaisi sairausvakuutuslain 16 §:n 1 momenttiin ehdotettua muutosta.

15 §. Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan tason määräytymissäännöksiä ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin työttömyysturvaa saaneen sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa koskevaa säännöstä (SVL 18 a § 1 mom.).

17 §. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisessa koulutuksessa olevalle omassa taloudessaan asuvalle tai huoltovelvolliselle kuntoutujalle maksettava kuntoutusraha vastaisi kuukausittain vastaavalta ajalta maksettavaa opintorahaa, jos lain 14 §:n mukaan määräytyvä kuntoutusraha on tätä pienempi. Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen perusteella kuntoutusraha on hakemuksesta voitu määrittää noudattaen sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen määrittymisperusteita.

18 §. Kuntoutusrahalain 17 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Tämän johdosta olisi 18 §:n 1 momentissa oleva viittaus kumottavaan lainkohtaan poistettava.

25 §. Pykälän 3 momenttiin sisältyvä kuntoutusrahan taannehtiva hakuaika ehdotetaan lyhennettäväksi neljään kuukauteen kuten sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan hakuaika.

31 §. Kuntoutusrahaan tehtäisiin vuosittain indeksitarkistus työntekijäin eläkelain 9 §:n

2 momentin 1 virkkeessä tarkoitettua indeksiluvun mukaan. Opintorahan määrään sidottu kuntoutusraha noudattaisi opintorahasta säädettyjä muutoksia.

#### 1.5. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

2 §. Pykälän 1 momentin viittaus työllisyyslakiin ehdotetaan vanhentuneena muutettavaksi viittaukseksi työvoimapalvelulaikiin, jossa nykyisin säädetään työhallinnon järjestämästä kuntoutuksesta.

Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös elinkeinotukena myönnettävästä korottomasta lainasta.

3 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka sisältäisi valtuutuksen säätää asetuksella tarkemmin yli 16 vuotiaalle vaikeavammaiselle myönnettävän lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismäärästä.

6 §. Pykälää täsmennettäisiin siten, että sairausvakuutuslain mukaisten päivärahojen 60 suorituspäivään luettaisiin mukaan myös päivät, joilta vakuutetulle ei päivärahan maksamista koskevien rajoitusten vuoksi makseta. Ehdotus liittyy sairausvakuutuslain 16 §:ään ja 19 §:n 7 momenttiin ehdotettuihin muutoksiin.

7 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin kuntoutukseen liittyville matkakustannuskorvauksille omavastuuosuus sekä täsmennettäisiin lain tasolla päivittäisten koulumatkojen korvaamista jättäminen.

#### 2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sairausvakuutuslain 17 §:n ja sairausvakuutusasetuksen 10 §:n verotuksesta poikkeavien tulojen esittämistä koskevien säännösten soveltamiskäytännössä erityisesti äitiys- ja vanhempainrahassa ovat ongelmana olleet erilaiset järjestelyt, joita voidaan tehdä etuuden tason nostamiseksi; äitiysrahaa edeltävällä ajalla saatetaan mennä lyhyeksi ajaksi työhön ja perheyhteyksissä perheenjäsenelle maksettua palkkaa saatetaan nostaa tuntuvasti. Käytäntö tulojen arvioinnissa on muodostunut erilaisia järjestelyjä suosivaksi. Työtulot on saatettu arvioida jopa viikon työskentelyn perusteella ja joissakin tapauksissa pelkästään hoitovapaan aikana maksetun lomakorvauksen perusteella.

Sairausvakuutusasetuksen 10 §:n 2 mo-

menttia ehdotetaan tähän lakiehdotukseen liittyen muutettavaksi. Kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta esitettyjä tuloja ei enää muutettaisi kuuden kuukauden tuloksi tapauksissa, joissa on kysymys työtulojen arvioimisesta verotuksessa todettua työtuloa korkeammaksi sillä perusteella, että vakuutetun työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet. Näissä tapauksissa tulot otettaisiin sellaisenaan huomioon kuuden kuukauden tulona. Muutos ei koskisi niitä tilanteita, joissa on kysymyksessä ammatin vaihtuminen.

Asetuksella on tarkoitus tarkemmin säätää myös kansaeläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksessa annetun lain perusteella myönnettävän elinkeinotuen enimmäismäärästä, joka olisi enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, kuitenkin enintään 100 000 markkaa.

Asetuksella täsmennettäisiin myös yli 16 vuotiaille myönnettävän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen enimmäismääriä. Avohoitona korvattaisiin fysioterapiaa siihen mukaan lukien erilaiset tukiterapiat enintään 30 terapiakertaa ja laitoksessa toteutettavia kuntoutusjaksoja enintään yksi kerta kalenterivuodessa.

### 3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 1996.

### 4. Säättämisjärjestys

Lailla Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta (969/95) lisättiin Suomen Hallitusmuotoon uusi 15 a §, jonka mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lailla turvataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Lisäksi julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp) mukaan säännöksen tar-

koittama perustoimeentulon turva merkitsisi pidemmälle menevää turvan tasoa kuin oikeus välttämättömään toimeentuloon. Toisaalta perustoimeentulon turvaa ei säädetä perustuslain tasoiseksi yksilön subjektiiviseksi oikeudeksi, vaan perustuslaki asettaa velvoitteen taata tällainen turva tavallisen lain tasolla. Säännös edellyttää kuitenkin, että perustoimeentulon turva on perustuslaisia tarkoitetuissa elämäntilanteissa lain tasolla järjestettävä. Säännökset eivät aseta estettä sille, että järjestelmiin voitaisiin sisällyttää myös tarveharkintaa koskevia säännöksiä.

Sanotun hallituksen esityksen perustelujen mukaan perustoimeentulon turvan käsite olisi voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton. Säännös ei siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etuusjärjestelmiin, kun taas valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentti antoi institutionaalista suojaa juuri tiettyjen etuuskien heikennystä vastaan. Säännöksellä ei siten tarkoiteta turvata nykyisin tavallisella lailla määriteltäviä yksittäisiä etuuksia tai tällaisten etuuskien tasoa sellaisenaan. Hallitusmuodon 15 a §:n säännöksen vaatimuksia eivät vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsevät olennaista puuttumista edellä tarkoitettuun tavoin suojattuun perustoimeentulon turvaan. Säännöksen katsottiin sisältävän lainsäätäjään kohdistuvan toimintavelvoitteen. Perusteluissa todetaan olevan luonnollista, että sosiaaliturvaa kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että myös pitkällä aikavälillä perustoimeentulon turva on taattu. Sosiaaliturvan kehittämistehtävän nimenomaista mainitsemista ei kyseisessä säännöksessä kuitenkaan pidetty välttämättömänä.

Esityksessä ehdotetaan poistettavaksi sairauspäivärahasta työtuloista riippumaton vähimmäispäiväraha. Muutos vastaa yleistä käytäntöä muualla Euroopassa ja on vakuutusjärjestelmän tarkoituksen mukainen; korvataan vain, jos vakuutusturva on katettu siitä maksetuin vakuutusmaksuin. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäistaso vastaisi lasten kotihoidon tuen perusosan tasoa.

Sairausvakuutus- ja kuntoutusrahajärjestelmä takaisivat vakuutetulle ansioturvan sairauden, lapsen syntymän ja kuntoutuksen ajalta.

Suomen sosiaaliturvajärjestelmässä viimesijainen toimeentuloturva on järjestetty

sosiaalihuoltolain mukaisen toimeentulotuen turvin. Valtioneuvoston 4 päivänä syyskuuta 1995 hyväksymän vuosia 1996-1999 koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen suunnitelman mukaan yksilöllä on oikeus toimeentulotukeen, jos toimeentulo ei tule muulla tavoin turvatuksi. Suunnitelmassa korostetaan, että tämä oikeus on riippumaton siitä, paljonko kunnan talousarviossa on varattu määrärahoja toimeentulotukeen.

Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvan kuntoutuksen määrää on ehdotettu rajoitettavaksi. Kunnilla on kuitenkin kansanterveyslain nojalla perusvastuu kuntalaisten sairaanhoidosta, johon sisältyy lääkinnällinen kuntoutus. Kansanterveyslain 14 §:n 3 momentin nojalla kunnan tehtävänä on huolehtia sairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kan-

saneläkelaitoksen tehtäväksi. Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen rajoittaminen ehdotetulla tavalla ei jättäisi vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta tarvitsevaa kunnallisena peruspalveluna annettavan kuntoutuksen ulkopuolelle.

Ehdotuksilla ei heikennetä hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. Tämän vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Koska esitys sisältää muutokset opiskelijoiden, varusmiesten ja ansiotuloja vailla olevien päivä- ja kuntoutusrahan määräytymissäännöksiin, hallitus katsoo, että esityksestä tulisi pyytää eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

## Laki

### sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 20 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89)

*muutetaan* 4 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti, 15 §:n 5 momentti, 15 a §, 16 §:n 1 momentti, 18 a §, 19 §:n 6 ja 7 momentti, 22 §, 24 §:n 5 momentti, 27 §:n 4 ja 6 momentti, 30 §:n 3 momentin 1 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 76 §,

sellaisena kuin niistä ovat, 4 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1192/90), 15 §:n 5 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (621/91), 15 a § 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (674/85), 16 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1653/92), 18 a §, muutettuna mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla ja 28 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1066/94), 19 §:n 6 momentti muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla ja 19 §:n 7 momentti ja 27 §:n 4 sekä 6 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 ja 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1501/94) sekä 3 ja 4 momentti 10 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1129/93), 24 §:n 5 momentti 31 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (120/95), 75 §:n 2 momentti 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88) ja 76 § muutettuna 11 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (32/85) ja mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla seuraavasti:

#### 4 §

Vakuutetulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuutetulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuutetulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

#### 14 §

Sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen tai ottolapsen hoidon johdosta isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kun-

toutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

#### 15 §

Päivärahaa ei ole oikeutta saada siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain (65/94) mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa, kuntoutusrahain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

#### 15 a §

Päivärahaan ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, kansaneläke- tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä taikka työntekijäin eläkelain 4 f §:ssä tarkoitettua osa-aikaeläkettä.

Edellä sanottua eläkettä saavalla vakuutetulla on kuitenkin ottaen huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa säädetään, oikeus päi-

varahaan, jos hän tulee työkyvyttömäksi työhön, jota hän eläkkeellä ollessaan välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista on tehnyt. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen työtulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

### 16 §

Päivärahan määrä päivältä on 70 prosenttia vakuutetun verotuksessa asetuksella säädettyinä kalenterivuotena todettujen työtulojen kolmassadasosasta siltä osin kuin työtulot eivät ylitä 130 000 markkaa. Jos työtulot ylittävät 130 000 markkaa, mutta eivät ylitä 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 130 000 markkaa ylittävältä osalta 40 prosenttia 130 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät 200 000 markkaa, päivärahan määrä on 200 000 markkaa ylittävältä osalta 25 prosenttia 200 000 markkaa ylittävän osan kolmassadasosasta. Päivärahaa ei makseta, jos työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Työtulona ei oteta huomioon tuloja, jotka on verotuksessa arvioitu verotuslain 72 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla sen vuoksi, ettei veroilmoitusta ole annettu.

### 18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alkamista edeltävän kuukauden aikana on ollut oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan, työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päiväraha on vähintään 86 prosenttia hänelle suoritettujen työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulutustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain 27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-  
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa,

päiväraha on vähintään kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutusrahalain 15 §:ssä tarkoitettua 10 prosentin korotusta.

### 19 §

Vakuutetulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai jolla on oikeus sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta hänellä on oikeus eläkkeeseen. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuutetulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi sekä päivät, joilta päivärahaa ei makseta sen vuoksi, että työtulojen määrä on jäänyt alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäismäärän.

### 22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 60 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruinen.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruisena.

Vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai

määräysten, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella, suoritetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha 1 momentissa tarkoitetun määrän suuruisena.

#### 24 §

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta eikä päivärahaa ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalvelulaitoksessa.

#### 27 §

Jos vakuutetulla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain eläkelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suorituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden sen seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytyksettä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä 1 - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuutus-toimikunnan tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täyttyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitetun muun korvauk-

sen myöntäjälle. Vakuutetulle tulee lisäksi tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijäin eläkelain 5 b §:ssä tarkoitetusta osaeläkkeestä taikka sitä vastaavasta muusta kuin täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

#### 30 §

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava: 1) päivärahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon neljän kuukauden kuluessa päivärahaoikeuden päättymisestä;

#### 75 §

Tämän lain mukaiset etuudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen, jollei kansaneläkelaitos toisin määrää.

#### 76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu indeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta indeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä

markkamääriä tarkistetaan kalenterivuosittain sen indeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996 ja sitä sovelletaan etuuteen, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuu-

teen on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, etuus maksetaan kuitenkin entisen suuruisena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuu yhdenjaksoisesti.

Tämän lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1996 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

## 2.

**L a k i****työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta  
eräissä päivärahoissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

**1 §**

Jos laissa tai asetuksessa säädetään tai valtioneuvoston päätöksellä määrätään, että päivärahan tai sitä vastaavan etuuden määrässä on otettava huomioon henkilön työ- tai virkasuhteessa saadut työtulot, on näistä työtuloista tai maksettavasta etuudesta vuonna 1996 vähennettävä 4,5 prosenttia.

**2 §**

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa sosiaali- ja terveysministeriö.

**3 §**

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996.

---

## 3.

**L a k i****kansaneläkelain 39 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 39 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (981/94) seuraavasti:

39 §

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hakijalla olisi viimeksi ollut oikeus sairauden, vian tai vamman perusteella sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaan. Jos oikeutta päivärahaan ei ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa kuitenkin vasta, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua aikaa vastaava aika on päättynyt. Tämä ei kuitenkaan koske hakijaa, jonka

työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin hän on täyttänyt 15 vuotta. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrittäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritus aikaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996.

## 4.

**L a k i****kuntoutusrahalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*kumotaan* 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 9 §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti,  
*muutetaan* 8 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 § ja sen otsikko, 17 §:n otsikko ja pykälän 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 25 §:n 3 momentti sekä 31 §,  
 sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 2 momentti ja 15 § 28 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (1065/94), seuraavasti:

**8 §***Maksamisaika*


---

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

**14 §***Kuntoutusrahan määrä*


---

Tämän pykälän mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa ei makseta, jos 1 momentissa tarkoitetun päivärahan määrittämisen perusteena olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa.

**15 §***Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan määrä*


---

Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltävän kuukauden aikana saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

**17 §***Kuntoutusrahan määrä ammatillisessa koulutuksessa*


---

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutusraha päivää kohden on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä opintotukilain (65/94) 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun opintorahan kuukausimäärän 25. osa, jollei hänellä mainittujen säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.

**18 §***Yhteensovitus*


---

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

**25 §***Etuuksien hakeminen*


---

Kuntoutusrahaa on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu neljän kuukauden määräajassa, jos sen epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

31 §  
*Indeksitarkistus*

Kuntoutusrahan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijöiden eläkelain 9 §:n 2 momentin en-

ensimmäisessä virkkeessä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996. Lakia sovelletaan kuntoutusrahan, johon oikeus sitä koskevan päätöksen mukaisesti alkaa lain voimassa ollessa.

5.

## L a k i

### kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (610/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 6 § sekä  
*lisätään* lain 3 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 7 a §, seuraavasti:

#### 2 §

#### *Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus*

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava ammatillinen koulutus tai valmennus hänen työkykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi, jollei sitä ole järjestetty työvoimapalvelulain (1005/93), työvoimapolitiisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (763/90), työeläkelakien taikka erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan 1 momentissa myös ammatillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta sekä elinkeinon tai ammatinharjoittamisen tukemiseksi annettavaa avustusta työvälineiden ja työkonoiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Avustuksen enimmäismäärästä säädetään asetuksella.

#### 3 §

#### *Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus*

Tässä pykälässä tarkoitettu kuntoutus on järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneelle

kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden ja laitosjaksojen määrät eivät ylitä asetuksella säädettyjä enimmäismääriä.

#### 6 §

#### *Kuntoutusmahdollisuuksien selvitysvetvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvittävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivien lukumäärä ylittää 60.

#### 7 a §

#### *Matkakustannusten korvaaminen*

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siltä osin kuin ne yhden-suuntaiselta matkalta ylittävät 45 markkaa (omavastuuosuus). Jos kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset saman kalenterivuoden aikana ylittävät 900 markkaa (vuotuinen omavastuuosuus), vuotuisen omavastuuosuuden ylittävä osa näistä matkakustannuksista korvataan kokonaan. Korvattaviin matkakustannuksiin eivät kuulu opiskelijan päivittäisistä koulumatkoista ja koulutukseen liittyvän harjoittelun päivittäisistä matkoista aiheutuvat matkakustannukset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-  
kuuta 1996. Sitä sovelletaan lain voimaantu-  
lon jälkeen alkavaan kuntoutukseen. Lain

7 a §:n säännöstä matkakustannusten korvaa-  
misesta sovelletaan lain voimassa ollessa  
tehtyjen matkojen kustannuksiin.

---

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

**Tasavallan Presidentti**

**MARTTI AHTISAARI**

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

1.

## Laki

### sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 20 §, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89)

*muutetaan* 4 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti, 15 §:n 5 momentti, 15 a §, 16 §:n 1 momentti, 18 a §, 19 §:n 6 ja 7 momentti, 22 §, 24 §:n 5 momentti, 27 §:n 4 ja 6 momentti, 30 §:n 3 momentin 1 kohta, 75 §:n 2 momentti ja 76 §,

sellaisena kuin niistä ovat, 4 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa laissa (1192/90), 15 §:n 5 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (621/91), 15 a § 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (674/85), 16 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1653/92), 18 a § muutettuna mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla ja 28 päivänä joulukuuta 1994 annetulla lailla (1066/94), 19 §:n 6 momentti muutettuna mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla ja 19 §:n 7 momentti ja 27 §:n 4 sekä 6 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 ja 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1501/94) sekä 3 ja 4 momentti 10 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1129/93), 24 §:n 5 momentti 31 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (120/95), 75 §:n 2 momentti 13 päivänä toukokuuta 1988 annetussa laissa (448/88) ja 76 § muutettuna 11 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla (32/85) ja mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1993 annetulla lailla seuraavasti:

#### *Voimassa oleva laki*

#### 4 §

Vakuutetulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuutetulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuutetulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

#### 14 §

Korvaukseksi sairaudesta johtuvasta työkyvyttömyydestä suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen tai ottolapsen hoidon johdosta

#### *Ehdotus*

#### 4 §

Vakuutetulla on oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista ja sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen perusteella korvausta niistä johtuvista tarpeellisista kustannuksista. Vakuutetulla on myös oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa ja, siten kuin jäljempänä säädetään, lapsen tai ottolapsen hoidon perusteella vanhempainrahaa ja isyysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa. Vakuutetulla on lisäksi oikeus saada sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa.

#### 14 §

Sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi suoritetaan päivärahaa sekä raskauden ja synnytyksen johdosta äitiysrahaa ja lapsen

## Voimassa oleva laki

isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

## Ehdotus

tai ottolapsen hoidon johdosta isyys- ja vanhempainrahaa, sikiön kehitykselle tai raskaudelle aiheutuvan vaaran johdosta erityisäitiysrahaa sekä sairaan lapsen hoitoon ja kuntoutukseen osallistumisen johdosta erityishoitorahaa.

## 15 §

Päivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

*Päivärahaa ei ole oikeutta saada siltä ajalta, jolta vakuutettu saa opintotukilain (65/94) mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa, kuntoutusrahalain (611/91) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (1211/90) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.*

## 15 a §

Päivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä. Jos kuitenkin mainittua eläkettä saava vakuutettu tulee sairauden vuoksi kykenemättömäksi työhön, jota hän välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista eläkkeellä ollessaan on tehnyt, suoritetaan hänelle tämän työkyvyttömyyden perusteella päivärahaa ottaen kuitenkin huomioon, mitä 15 §:n 4 momentissa on säädetty. Päivärahan määrä lasketaan tällöin sanotusta työstä saatujen tulojen perusteella siten kuin 16 ja 17 §:ssä säädetään.

## 15 a §

*Päivärahaan ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä, kansaneläke- tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä taikka työntekijäin eläkelain 4 f §:ssä tarkoitettua osa-aikaeläkettä.*

## 16 §

Päivärahan määrä päivältä on vähimmäispäiväraha, 63 markkaa, lisättynä 30 prosentilla vakuutetun verotuksessa asetuksella sää-

## 16 §

*Päivärahan määrä päivältä on 70 prosenttia vakuutetun verotuksessa asetuksella säädettyäänä kalenterivuotena todettujen työtu-*

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

dettävänä kalenterivuotena todettujen työtu-  
lojen kolmassadasosasta, siltä osin kuin työ-  
tulot eivät ylitä 37 800 markkaa. Jos työtulot  
ylittävät 37 800 markkaa, mutta eivät ylitä  
113 890 markkaa, päivärahan määrä on  
37 800 markkaa ylittävältä osalta 66 pro-  
senttia 37 800 markkaa ylittävän osan kol-  
massadasosasta. Jos työtulot ylittävät  
113 890 markkaa, päivärahan määrä on  
113 890 markkaa ylittävältä osalta on 40  
prosenttia 113 890 markkaa ylittävän osan  
kolmassadasosasta. Jos työtulot ylittävät  
189 810 markkaa, päivärahan määrä on  
189 810 markkaa ylittävältä osalta 25 pro-  
senttia 189 810 markkaa ylittävän osan kol-  
massadasosasta. Jollei vakuutetulla ole edellä  
mainittuna aikana ollut työtuloja tai verotus  
on toimitettu verotuslain (482/58) 72 §:n 1  
momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla  
arvioimalla sen vuoksi, että veroilmoitusta ei  
ole annettu, päivärahan määrä päivältä on  
vähimmäispäivärahan suuruinen.

lojen kolmassadasosasta siltä osin kuin työ-  
tulot eivät ylitä 130 000 markkaa. Jos työtu-  
lot ylittävät 130 000 markkaa, mutta eivät  
ylitä 200 000 markkaa, päivärahan määrä on  
130 000 markkaa ylittävältä osalta 40 pro-  
senttia 130 000 markkaa ylittävän osan kol-  
massadasosasta. Jos työtulot ylittävät  
200 000 markkaa, päivärahan määrä on  
200 000 markkaa ylittävältä osalta 25 pro-  
senttia 200 000 markkaa ylittävän osan kol-  
massadasosasta. Päivärahaa ei makseta, jos  
työtulot ovat alle 5 000 markkaa. Työtulona  
ei oteta huomioon tuloja, jotka on verotuk-  
sessa arvioitu verotuslain 72 §:n 1 momen-  
tin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla sen vuok-  
si, ettei veroilmoitusta ole annettu.

## 18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alka-  
essa on ollut oikeus työttömyysturvalain  
(602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan,  
työmarkkinatuesta annetun lain (1542/93)  
mukaiseen työmarkkinatukeen tai työvoima-  
poliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain  
(763/90) mukaiseen koulutustukeen, hänelle  
työkyvyttömyyden johdosta suoritettava päi-  
väraha on vähintään 86 prosenttia hänelle  
työkyvyttömyyden alkaessa suoritettavan  
työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai  
koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttö-  
myyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulu-  
tustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tar-  
koitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutukses-  
ta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa  
ja muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä  
tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain  
27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-  
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista  
edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut  
kuntoutusrahalain tai työntekijäin eläkelain

## 18 a §

Jos vakuutetulla työkyvyttömyyden alka-  
mista edeltävän kuukauden aikana on ollut  
oikeus työttömyysturvalain (602/84) mukai-  
seen työttömyyspäivärahaan, työmark-  
kinatuesta annetun lain (1542/93) mukaiseen  
työmarkkinatukeen tai työvoimapolitiittisesta  
aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90)  
mukaiseen koulutustukeen, hänelle työkyvyt-  
tömyyden johdosta suoritettava päiväraha on  
vähintään 86 prosenttia hänelle suoritettun  
työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen tai  
koulutustuen määrästä. Tällöin ei työttö-  
myyspäivärahan, työmarkkinatuen ja koulu-  
tustuen määrää laskettaessa oteta huomioon

1) työttömyysturvalain 17 ja 18 §:ssä tar-  
koitettua palkkaa ja muuta työtuloa;

2) työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutukses-  
ta annetun lain 18 §:ssä tarkoitettua palkkaa ja  
muuta työtuloa eikä

3) sellaisia työttömyysturvalain 27 §:ssä  
tarkoitettuja etuuksia, jotka tämän lain  
27 §:n mukaan on vähennettävä päivärahas-  
ta.

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista  
edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut  
kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa,

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, päiväraha on vähintään sen suuruinen kuin se olisi ollut kuntoutusrahakauden alkaessa, korotettuna siinä suhteessa kuin päivärahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettu palkkaindeksiluku poikkeaa kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

päiväraha on vähintään *kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutusrahalain 15 §:ssä tarkoitettua 10 prosentin korotusta.*

## 19 §

Vakuutetulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Vakuutetulla, joka saa kansaneläkelain mukaista työttömyyseläkettä tai *jolla on oikeus* sanotun lain 22 §:n 1 momentin nojalla myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta *hänellä on oikeus eläkkeeseen*. Sama koskee vakuutettua, joka saa kansaneläkelain tai työeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuutetulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi.

Tätä pykälää sovellettaessa päivärahan suorituspäiviin luetaan myös päivät, joilta vakuutetulla 14 ja 15 §:n sekä tämän pykälän 1 ja 2 momentin nojalla on oikeus saada päivärahaa, vaikka sitä ei ole hänelle suoritettu tässä laissa olevien maksamista koskevien rajoitusten vuoksi *sekä päivät, joilta päivärahaa ei makseta sen vuoksi, että tulotulojen määrä on jäänyt alle 16 §:n 1 momentissa tarkoitettun vähimmäismäärän.*

## 20 §

*Päivärahaa suoritetaan vähimmäispäivärahan suuruisena vakuutetulle, joka on asevelvollisena vakinaisessa palveluksessa, aseetomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalvelulaitoksessa, vain siltä työkyvyttömyysajalta, jonka hän on lomalla, noudattaen muutoin mitä 19 §:ssä on säädetty. Muulta ajalta hänellä ei ole oikeutta päivärahaan.*

(kumotaan)

## 22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä

## 22 §

Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 78,30 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäispäivärahan suuruinen.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäispäivärahan suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäispäivärahan suuruisena.

päivältä on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä on kuitenkin vähintään 60 markkaa päivältä.

Jos lapsen äiti on ansiotyössä tai kodin ulkopuolella suoritettavassa muussa työssä äitiys- ja vanhempainrahan suorittamisaikana, hänelle suoritettavan äitiys- ja vanhempainrahan määrä tältä ajalta on 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruinen.

Jos molemmat vanhemmat ovat isyysrahan suorittamisaikaa lukuun ottamatta ansiotyössä vanhempainrahan suorittamisaikana, vanhemmat voivat sopia siitä, kummalle heistä vanhempainraha suoritetaan 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruisena.

Yksin lapsen huollosta vastaavalle vanhemmalle suoritetaan vanhempainraha ansiotyössäoloajalta 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruisena.

*Vakuutetulle, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä työttömyyseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten, liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain perusteella, suoritetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainraha 1 momentissa tarkoitettua määrän suuruisena.*

## 24 §

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta.

Päivärahaa, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa ei suoriteta siltä ajalta, jonka vakuutettu on suorittamassa välittömästi tuomittua vankeusrangaistusta eikä päivärahaa ajalta, jonka vakuutettu on asevelvollisena väkijoukossa palveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä siviilipalvelulaitoksessa.

## 27 §

Jos vakuutetulla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain elä-

Jos vakuutetulla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tai määräysten nojalla, kansanedustajain elä-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suorituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytyksettä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä 1 - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuustoimikunnan tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täytyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitettua muun korvauksen myöntäjälle. Vakuutettua tulee lisäksi kehottaa hakemaan mainittua korvausta. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

---

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijäin eläkelain 4 f §:ssä tarkoitettusta osaeläkkeestä tai 5 b §:ssä tarkoitettusta osaeläkkeestä taikka sitä vastaavasta muusta kuin täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

kelain (329/67), merimieseläkelain (72/56), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) tai kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) nojalla taikka valtion, kunnan, seurakunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa olevia koskevan aikaisemman lain tai muun säännöksen taikka määräyksen nojalla, suoritetaan päiväraha sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, täysimääräisenä ajalta, joka käsittää päivärahan 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun enimmäissuoritusajan 150 ensimmäistä suorituspäivää sekä tämän jälkeisen ajan viiden seuraavan täyden kalenterikuukauden loppuun (päivärahan ensisijaisuusaika). Jos kuitenkin päivärahan 19 §:n 3 momentin mukaisen suoritusajan arvioidaan edellä mainitun 150 päivän jälkeen päivärahaa keskeytyksettä suoritettaessa päättyvän ennen ensisijaisuusajan päättymistä, ensisijaisuusaika päättyy jo neljännen täyden kalenterikuukauden lopussa. Edellä mainittuihin muun lain nojalla suoritettaviin korvauksiin ei päivärahan ensisijaisuusaikana sovelleta, mitä 1 - 3 momentissa on säädetty. Sosiaalivakuustoimikunnan tulee vahvistaa sanottu ensisijaisuusaika ja ilmoittaa välittömästi 150 suorituspäivän täytyessä ensisijaisuusajan päättymisestä edellä tarkoitettua muun korvauksen myöntäjälle. *Vakuutetulle* tulee lisäksi *tiedottaa kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta*. Uusi ensisijaisuusaika voidaan vahvistaa vain, jos aikaisemman päättymisestä on kulunut kuusi kuukautta. Edellä sanotuista ilmoituksesta ja tiedottamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

---

Päivärahaa suoritetaan riippumatta työntekijäin eläkelain 5 b §:ssä tarkoitettusta *osaeläkkeestä* taikka sitä vastaavasta muusta kuin täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jos vakuutetun oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot ovat päivärahan määrittämisen perusteena.

## 30 §

---

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava:

---

Tämän lain mukaisia etuuksia on haettava:

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

1) päivärahaa kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon kuuden kuukauden kuluessa päiväraha-oikeuden päättymisestä;

1) päivärahaa neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada; jos päiväraha on myönnetty määräajaksi, mutta työkyvyttömyys jatkuu sen jälkeenkin, työkyvyttömyyden jatkumisesta on toimitettava selvitys paikallistoimistoon neljän kuukauden kuluessa päiväraha-oikeuden päättymisestä;

## 75 §

Sosiaali- ja terveysministeriö päättää korvauksen vähimmäismäärästä, joka postisiirron välityksellä lähetetään vakuutetulle.

Tämän lain mukaiset etuudet maksetaan hakijan ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen, jollei kansaneläkelaitos toisin määrää.

## 76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempanrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukainen palkkaindeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 3 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuosittain maan yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta sen palkkaindeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

## 76 §

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen työtulojen määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin päivärahan sekä äitiys-, isyys- ja vanhempanrahan maksuvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu indeksiluku poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta indeksiluvusta.

Tämän lain 9 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä sidotaan elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain (348/56) nojalla. Tämän lain 16 §:n 1 momentissa säädettyjä markkamääriä tarkistetaan kalenterivuosittain sen indeksin mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1996 ja sitä sovelletaan etuuteen, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan. Jos työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, etuus maksetaan kuitenkin entisen suuruisena niin kauan kuin työkyvyttömyys tai oikeus etuuteen jatkuu yhdenjaksoisesti.

Tämän lain 16 §:n 1 momentissa ja 22 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärät vastaavat vuodelle 1996 vahvistettua työnteki-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

jäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua.

## 3.

## Laki

## kansaneläkelain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 39 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (981/94) seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

39 §

Jos vakuutetulla on työkyvyttömyyden aiheuttaneen sairauden, vian tai vamman perusteella oikeus saada sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaa, alkaa oikeus työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden ajalta hänellä olisi viimeksi ollut oikeus päivärahaan. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrittäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritus aikaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hakijalla olisi viimeksi ollut oikeus sairauden, vian tai vamman perusteella sairausvakuutuslain 15 §:n 1 tai 3 momentin nojalla päivärahaan. Jos oikeutta päivärahaan ei ole, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa kuitenkin vasta, kun sairausvakuutuslain 19 §:ssä tarkoitettua aikaa vastaava aika on päättynyt. Tämä ei kuitenkaan koske hakijaa, jonka työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin hän on täyttänyt 15 vuotta. Jos vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon eläkkeen alkamisaikaa määrittäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritus aikaan saakka. Etuuteen voidaan rinnastaa myös tällaista etuutta vastaava palkka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996.

## 4.

**Laki****kuntoutusrahalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*kumotaan* 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun kuntoutusrahalain (611/91) 9 §:n 2 momentti ja 17 §:n 2 momentti,  
*muutetaan* 8 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 § ja sen otsikko, 17 §:n otsikko ja pykälän 1 momentti, 18 §:n 1 momentti, 25 §:n 3 momentti sekä 31 §,  
 sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 2 momentti ja 15 § 28 päivänä marraskuuta 1994 annetussa laissa (1065/94), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §  
*Maksamisaika*

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin *20 prosentilla alennettuna* ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pitemmältä ajalta ole kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua. Tarkemmat määräykset maksamisen perusteista antaa kansaneläkelaitos.

9 §  
*Ostavastuu-aika*

*Jos kuntoutuja olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivänä, tämä päivä rinnastetaan omavastuu-aikaa laskettaessa arkipäivään.* (kumotaan)

14 §  
*Kuntoutusrahan määrä*

Jos kuntoutusrahan perusteena ovat työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, kuntoutusraha määrätään hakemuksesta viimeksi vahvistettua verovuotta edeltäneen verovuoden työtulojen perusteella. Tässä momentissa tarkoitettujen työtulojen

*Tämän pykälän mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa ei makseta, jos 1 momentissa tarkoitetun päivärahan määrittämisen perusteena olevat työtulot ovat alle 5 000 markkaa.*

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

määrät tarkistetaan siinä suhteessa kuin kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukainen palkkaindeksiluku poikkeaa viimeistä edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

## 15 §

*Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä*

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

## 17 §

*Kuntoutusrahan vähimmäismäärä ammatillisessa kuntoutuksessa*

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen kuntoutusraha on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä vähintään 86 prosenttia työttömyysturvalain (602/84) mukaisen täysimääräisen peruspäivärahan määrästä lisätynä 10 prosentilla.

*Ammatillisessa koulutuksessa olevan, omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen vähimmäiskuntoutusraha määrätään hakemuksesta 14-16 §:n sekä 1 momentin estämättä prosenttiosuutena kansaneläkelain mukaisen pohjaosan ja yksinäisen henkilön täysimääräisen lisäosan yhteismäärästä noudattaen soveltuvin osin sosiaalihuoltolain (710/82) 32 §:n nojalla vahvistettuja toimeentulotuen yleisiä perusteita siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.*

## 15 §

*Työttömyysturvaa tai työmarkkinatukea saaneen kuntoutusrahan määrä*

Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltävän kuukauden aikana saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

## 17 §

*Kuntoutusrahan määrä ammatillisessa koulutuksessa*

*Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovollisen kuntoutusraha päivää kohden on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä opintotukilain (65/94) 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun opintorahan kuukausimäärän 25. osa, jollei hänellä mainittujen säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.  
(kumotaan)*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

## 18 §

## 18 §

*Yhteensovitus**Yhteensovitus*

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n tai 17 §:n 2 momentin mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

---

Jos kuntoutuja saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

---

## 25 §

*Etuuksien hakeminen*

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin 12 kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

---

*Kuntoutusrahaa on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada. Etuus tai osa siitä voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu neljän kuukauden määräajassa, jos sen epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.*

---

## 31 §

## 31 §

*Indeksitarkistus**Indeksitarkistus*

Kuntoutusrahaan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä on säädetty.

---

Kuntoutusrahaan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä on säädetty.

---

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996. Lakia sovelletaan kuntoutusrahaan, johon oikeus sitä koskevan päätöksen mukaisesti alkaa lain voimassa ollessa.*

---

## 5.

## L a k i

**kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti  
*muutetaan* kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (610/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 6 § sekä  
*lisätään* lain 3 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 7 a §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

## 2 §

## 2 §

*Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus**Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus*

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä va-  
 kuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdolli-  
 suudet ovat sairauden, vian tai vamman  
 vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava  
 ammatillinen koulutus tai valmennus hänen  
 työkykynsä säilyttämiseksi tai parantami-  
 seksi, jollei sitä ole järjestetty työllisyyslain  
 7 §:n, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuk-  
 sesta annetun lain (763/90), työeläkelakien  
 taikka erityisopetusta koskevien säännösten  
 perusteella.

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä va-  
 kuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdolli-  
 suudet ovat sairauden, vian tai vamman  
 vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava  
 ammatillinen koulutus tai valmennus hänen  
 työkykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi,  
 jollei sitä ole järjestetty *työvoimapolitiittisesta*  
*työvoimapolitiittisesta* aikuiskoulutuksesta  
 annetun lain (763/90), työeläkelakien taikka  
 erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan  
 1 momentissa myös elinkeinon tai ammatin  
 harjoittamisen tukemiseksi annettavaa avus-  
 tusta *tai korotonta lainaa* työvälineiden ja  
 työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen  
 perustamista ja muuttamista varten sekä am-  
 matillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä  
 peruskoulutusta.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan  
 1 momentissa myös ammatillisen koulutuk-  
 sen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta  
 sekä elinkeinon tai ammatinharjoittamisen  
 tukemiseksi annettavaa avustusta työvälinei-  
 den ja työkoneiden hankkimista ja oman yri-  
 tyksen perustamista ja muuttamista varten.  
 Avustuksen enimmäismäärästä säädetään  
 asetuksella.

## 3 §

## 3 §

*Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus**Vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus*

*Tässä pykälässä tarkoitettu kuntoutus on  
 järjestettävä siten, että 16 vuotta täyttäneelle  
 kuntoutujalle järjestettyjen avoterapioiden ja  
 laitoshakojen määrät eivät ylitä asetuksella  
 säädettyä enimmäismääriä.*

## Voimassa oleva laki

## Ehdotus

## 6 §

*Kuntoutusmahdollisuuksien  
selvitysvelvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvittävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä.

## 6 §

*Kuntoutusmahdollisuuksien  
selvitysvelvollisuus*

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvittävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suorituspäivien lukumäärä ylittää 60.

## 7 a §

*Matkakustannusten korvaaminen*

Kuntoutujalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siltä osin kuin ne yhdensuuntaiselta matkalta ylittävät 45 markkaa (omavastuuosuus). Jos kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset saman kalenterivuoden aikana ylittävät 900 markkaa (vuotuinen omavastuuosuus), vuotuisen omavastuuosuuden ylittävä osa näistä matkakustannuksista korvataan kokonaan. Korvattaviin matkakustannuksiin eivät kuulu opiskelijan päivittäisistä koulumatkoista ja koulutukseen liittyvän harjoittelun päivittäisistä matkoista aiheutuvat matkakustannukset.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1996. Sitä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen alkavaan kuntoutukseen. Lain 7 a §:n säännöstä matkakustannusten korvaamisesta sovelletaan lain voimassa ollessa tehtyjen matkojen kustannuksiin.

